

VARIA XXIX

**Zborník abstraktov
z XXIX. Kolokvia mladých jazykovedcov
(Trnava 25. – 27. 11. 2020)**

Editori

**JURAJ HLADKÝ
ANDREJ ZÁVODNÝ**

Slovenská jazykovedná spoločnosť pri Jazykovednom ústave
L. Štúra SAV v Bratislave, pobočka pri Katedre slovenského jazyka
a literatúry Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave

Trnava 2020

Slovenská jazykovedná spoločnosť pri Jazykovednom ústave
L. Štúra SAV v Bratislave, pobočka pri Katedre slovenského jazyka
a literatúry Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave

Editori

doc. PhDr. Juraj Hladký, PhD.
doc. PaedDr. Andrej Závodný, PhD.

Organizačný výbor konferencie

doc. PhDr. Juraj Hladký, PhD. (zástupca OVK za Katedru SJaL PdF
TU v Trnave), PhDr. Mária Šimková, Ph.D. (zástupkyňa OVK za
SJS pri JÚ. L. Štúra SAV v Bratislave), Mgr. Katarína Gajdošová,
Ph.D., Mgr. Bronislava Chocholová, Ph.D., Mgr. Natália Kolenčí-
ková, Ph.D., doc. PhDr. Gabriela Magalová, Ph.D., PaedDr. Mária
Beláková, Ph.D., Mgr. Marek Mikušiak, Ph.D., doc. PaedDr. Andrej
Závodný, Ph.D., Mgr. Lenka Haluzová, Mgr. Katarína Mikulovi-
čová, Mgr. Jakub Hriňák, Mgr. Dominika Bašistová, Mgr. Štefania
Vyskočová

Recenzenti:

prof. PaedDr. Eva Vitézová, PhD.
doc. Mgr. Martin Diweg-Pukanec, PhD.

Vydavateľ TYPI UNIVERSITATIS TYRNAVIENSIS,
spoločné pracovisko Trnavskej univerzity v Trnave
a VEDY, vydavateľstva Slovenskej akadémie vied

© Pedagogická fakulta TU v Trnave 2020

ISBN 978-80-568-0291-5

OBSAH

Slovo na úvod	6
Lucie Baloušová: Kritická místa výuky syntaxe v 7. ročníku základní školy – první výsledky výzkumu	8
Dominika Bašistová: Z pôvodne neslovenskej toponymie Slovenského raja	9
Katarína Batková: Biblische Landschaftsmotive in den Gedichten Georg Trakls am Beispiel des Ackermotivs	11
Kristína Bobeková: Korpusovolingvistická analýza kolokácií s adjektívami čierny a biely	13
Kristýna Březinová: Blažena je taky hrozná – Rodná jména a jejich vnímání budoucími rodiči	15
Lenka Haluzová: Komunikačný potenciál väzenského slangu ..	16
Barbora Hurtuková: Akomodačné komunikačné praktiky v komunikácii intaktných ľudí s ľuďmi s telesným znevýhodnením	19
Bianka Jarolínová: Analýza predložkovo-menných spojení miery a kvantity použitím analytického systému Lexpan	21
Mária Ješíková: Morpho-syntaktische und semantisch-distributionelle Analyse ausgewählter Präposition-Nomen-Verbindungen	23
Romana Krolčíková: Anglicizmy vo sfére vlogov	25

Dorota Lamačková: Interakcia influencera s publikom v kontexte štylistiky digitálnej éry	27
David Miffek – Jaroslav David: Adjektívum „staročeský“ jako znak kvality v marketingových textoch	29
Lenka Mužilová: Jazykový obraz vlka v slovenčine	30
Miroslava Najšlová: Warum ist Rechtspopulismus akzeptabel für die junge Generation?	32
Marek Ponca: Sprachvarietäten im DaF-Unterricht	34
Katarína Rausová: Možnosti a hranice prípravy textov z predpisovného obdobia do historického korpusu	36
Mária Rendárová: Jazyk v kontexte kultúry	38
Gabriel Rožai: Názvy siení, dómov a chodieb vybraných jaskýň na Slovensku	40
Agata Rupińska: Nelingvistické reflexe uměleckých textů na stránkách odborných lingvistických časopisů	42
Natalia Shlikhutka: Język polskich i słowackich blogów parentingowych	44
Lukáš Smola: Sociální síť jako plnohodnotná součást vzdělávacího obsahu	46
Roman Soóky: Ako si podrobiť (jazykový) svet?	47
Slavomíra Stanková: Autoevalvácia komunikačnej kompetencie	49

Paulína Šmeringaiová: K výskumu slovensko-nemeckých vzťahov v zrkadle cechových združení	51
Natália Švecová: Ludová etymológia v slovenčine	53
Roman Vojtechovský: Slovosled v slovenskom posunkovom jazyku	55
Vladimíra Vraiová: Jazykovo-štylistické a komunikačno-pragmatické aspekty vnútrojazykového prekladu (na príklade sonetov P. O. Hviezdoslava)	57
Štefania Vyskočová: Niekoľko poznámok k slovenskej autorskej rozprávke 1. polovice 20. storočia	59
Jana Výškrabková: Ako vnímajú zahraniční študenti online výučbu slovenčiny ako cudzieho jazyka (prípadová štúdia)	61
Liqun Yi: Карнавализация в лексике современного русского и китайского языков	63
Pavol Zlatovský: Psycholingvistické aspekty využívania piesní pri učení slovenčiny ako cudzieho jazyka	65
Marek Mikušiak: Poznámky k pravopisu čiarky	68

Slovo na úvod

Slovo kolokvium pochádza z latinského *colloquium*, všeobecne sa prekladá ako rozhovor alebo rozprava a svojím použitím sa viaže predovšetkým na sféru odbornej komunikácie – azda by sme ho preto v tejto súvislosti mohli vhodnejšie uviesť ako (odborná, vedecká) rozprava. Zmyslom kolokvií býva predstaviť širšej odbornej komunite vedecké zámery mladých filológov a diskutovať o nich, hľadať odpovede na metodologické otázky, analyzovať, argumentovať, kreovať svoje videnie témy, problému, ale i formulovať koherentné závery.

Predstaviť svoje vedeckovýskumné aktivity nielen pred auditóriom kolegov, ale aj v kuloároch, v menej formálnych rozhovoroch, je vzácnou príležitosťou zakúsiť vedu v jej rozmanitých podobách. Je to zároveň vzácna príležitosť aj na bližšie osobné zoznámenie sa s kolegami a nadviazanie bližšej spolupráce osobitne dnes, v časoch pandemickej virtualizácie a individualizácie osobného i pracovného bytia. Je nám cťou, že napriek sťaženým okolnostiam môžeme na XXIX. Kolokviu mladých jazykovedcov privítať doktorandov, odborných asistentov, ale aj starších kolokvialistov z viacerých slovenských a zahraničných lingvistických alebo filologických univerzitných pracovísk a Jazykovedného ústavu L. Štúra SAV a verejnosti predstaviť zborník abstraktov na kolokviu prezentovaných príspevkov.

Nad zorganizovaním tohto cyklického podujatia po deviatich ročníkoch kolokvií opäť prevzali záštitu bývalí kolokvialisti a mladší kolegovia z Katedry slovenského jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave, samozrejme, s gestorskou podporou Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri Jazykovednom ústave L. Štúra Slovenskej akadémie vied. V rámci XXIX. ročníka Kolokvia mladých jazykovedcov v Modre-Harmónii sa svojimi

príspevkami 25. – 27. novembra 2020 prezentovalo 31 účastníkov a odbornej verejnosti prostredníctvom zborníka abstraktov ponúkame možnosť spoznať variabilitu vedeckovýskumných úsilí mladých filológov. Pripravovaný zborník príspevkov z kolokvia vyjde v elektronickej podobe.

Editori

Kritická místa výuky syntaxe v 7. ročníku základní školy – první výsledky výzkumu

Lucie Baloušová

Aktuální tendence v didaktice českého jazyka směřuje k rozvíjení komunikační kompetence žáka, který by měl být schopen uvědomělého výběru jazykových prostředků tak, aby docílil svého komunikačního záměru. Tento výběr by měl být adekvátní vzhledem ke komunikační situaci, v níž se žák nachází. Proto se v disertačním výzkumu zaměřujeme na výuku syntaxe, která v tomto ohledu hraje klíčovou roli. V prezentovaném příspěvku představíme první výsledky disertačního výzkumu *Kritická místa výuky syntaxe v 7. ročníku základní školy*, jehož cílem je analyzovat a popsat aktuální stav výuky syntaxe, jejich kritických míst a stanovení jejich příčin.

Klíčové slová: didaktika, český jazyk, syntax, kritické místo

Mgr. Lucie Baloušová
Katedra českého jazyka
Pedagogická fakulta
Univerzita Karlova
Magdalény Rettigové 4, 116 39 Praha 1
lucie.balousova@pedf.cuni.cz
lucie.balousova@gmail.com

Z pôvodne neslovenskej toponymie Slovenského raja

Dominika Bašistová

Slovenský raj je azda najznámejším národným parkom na území Slovenskej republiky. Nachádza sa na území regiónu Spiš a rozprestiera sa v katastroch miest a obcí štyroch okresov – Poprad, Brezno, Spišská Nová Ves a Rožňava na ploche necelých 20 000 ha.

Územie poskytuje veľa toponymického materiálu, ktorý zo synchronného, ale najmä diachronného hľadiska predstavuje zaujímavý vhľad na vznik, vývin, pôvod a motiváciu štandardizovaných i neštandardizovaných názvov množstva prírodných objektov na území tejto chránenej oblasti. A predsa, systematickejšie je spracovaná z tohto územia vďaka výskumom A. Góotšovej a L. Sičákovej len hydronymia, ktorú, pochopiteľne, vyčleníme zo skúmaného toponymického materiálu.

Toponymá v Slovenskom raji vznikali v rôznych obdobiach, o čom svedčí nielen ich rozlične dlhý vývin a rôznorodé modifikácie ich formálnej stránky, ale aj motivanty z viacerých, nie vždy súvisiacich oblastí – či už je to ľudová etymológia, fauna národného parku, farba, veľkosť, kontrast, dedikácia, motivácia inými toponymami (najmä ojkonymami či hydronymami) alebo antroponymami.

Väčšina toponým v národnom parku má, prirodzene, domáci pôvod, nehľadiac na obdobie vzniku konkrétneho vlastného mena. Predsa však v toponymii tohto územia nachádzame svojim pôvodom neslovenské názvy, hoci po procesoch formálnej štandardizácie a prirodzenom „poslovenčovaní“ sa už všetky takéto toponymá formálne prispôbilibi pravidlám slovenského pravopisu a gramatiky (das Dörfchen – Derfin, die Tränke – Trenky, die Sümpfe – Žompy a pod.).

V príspevku sa venujeme toponymickému materiálu, ktorý má neslovenský pôvod, a naším cieľom je aj poukázať na vplyvy iných

jazykov na toponymiu v tomto regióne, resp. na vplyv starších kolonizácií na jazykovú situáciu na území vtedajšej Spišskej stolice z diachrónneho hľadiska a na ich uplatňovanie v dnešnej spoločenskej komunikácii.

Kľúčové slová: toponymia, onomastika, Slovenský raj

Mgr. Dominika Bašistová
Katedra slovenského jazyka a literatúry
Pedagogická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Priemyselná 4, 91843 Trnava
dominikabasistova@tutanota.com

Biblische Landschaftsmotive in den Gedichten Georg Trakls am Beispiel des Ackermotivs

Katarína Batková

Der vorliegende Beitrag stellt einen Versuch dar, das Landschaftsmotiv des Ackers in den Gedichten von Georg Trakl und seine Bedeutung aus der Perspektive der biblischen Symbolik zu betrachten. Die Landschaft gehört zu den häufigsten Motiven Trakls und ihre Bedeutung lässt sich nicht auf eine bloße Abbildung von realen Naturphänomenen reduzieren. Als eine imaginierte Topographie in ihren realen sowie mystisch-poetischen oder biblischen Bezügen stellt sie vielmehr eine Seelenlandschaft dar, die ein breites Spektrum an Deutungen bietet. Der Beitrag will deuten, seine Bedeutungen anhand der biblischen Symbolik zu deuten. Als Grundlage für die Analyse und Interpretation wurde der Landschaftstyp des Ackers ausgewählt und charakterisiert.

Die Interpretation beruht auf der Analyse der biblisch-religiösen Konnotationen und Symbole der Landschaftsmotive Trakls. Als Grundlage für die Textanalyse und Interpretation wurde die Landschaft des Ackers, die bei Trakl nicht isoliert auftritt. Vielmehr bildet sie ein kohärentes, aus manchen Landschaftstypen zusammengesetztes Bild. Damit entsteht eine plastische Szene, die von mehreren topographischen Ausschnitten verschiedener Landschaftstypen gebildet wird. Die ausgewählte Landschaft wird in der ersten Phase der Analyse näher charakterisiert. Dabei wird nicht nur die Beschreibung von den Naturerscheinungen und Naturelementen, sondern auch ihre Symbolik in Betracht genommen. Dann wird zu dieser Landschaft eine symbolische biblische Landschaft zugeordnet: der biblische Acker. Ich versuche anhand der biblischen Symbolik festzustellen, ob sich in der Ackerlandschaft Trakls Bilder und Symbole des biblischen Ackers finden lassen. Die Feststellungen werden mit der Analyse eines ganzen Gedichts

belegt, in dem die untersuchte Landschaft die dominante Landschaftszone bildet.

Die häufigsten Landschaftswörter, die Trakl für die Gestaltung des Raumes verwendet, lassen sich als Bezeichnungen aus der mitteleuropäischen Pflanzen- und Tierwelt identifizieren. Dabei nehmen Bäume eine bedeutende Stelle ein. In der Tierwelt wird, ähnlich wie in der Landschaftszone des Gartens, den Vögeln eine vorrangige Rolle zugeschrieben.

Das Bild des fruchtbaren Ackerbodens, an den die Menschen gebunden sind, ist bei Trakl besonders in seiner ersten und zweiten Schaffensphase zu finden. Ähnlich wie in den biblischen Geschichten wird auch hier die fundamentale Verwurzelung des Menschen mit Grund und Boden vorgeführt. Die Verwurzelung mit der Landschaft ist auch eine existenzielle Verwurzelung in Gottes Ordnung.

Die vorgelegte Analyse zeigt, dass die Landschaften Georg Trakls neben der Funktion einer topographischen Ortsbestimmung auch eine tiefere symbolische Aussage haben. Bei Trakl geht es also um beides: um die Gestaltung von einer konkreten topographischen Landschaft mit bekannten Naturerscheinungen sowie um eine Seelenlandschaft. Diese Seelenlandschaft weist viele Ähnlichkeiten mit den biblischen Landschaftsbildern auf.

Klíčové slová: Landschaft, biblische Landschaft, Acker

Mgr. Katarína Batková
Katedra germanistiky
Filozofická fakulta
Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave
Námestie J. Herdu 577/2, 917 01 Trnava
batkova@me.com

Korpusovolingvistická analýza kolokácií s adjektívami čierny a biely

Kristína Bobeková

Interpretácia nielen sémantiky, ale aj symboliky farieb je skutočne subjektívnou záležitosťou. Žiadne z možných sémantických interpretácií farieb v rôznych oblastiach neplatia všeobecne. Interpretácia sémantiky farieb môže byť vzhľadom na geografický a demografický vývin pomerne skreslená, čo môže dokonca ovplyvňovať aj individuálne vnímanie textu z hľadiska lingvistiky. Významová rovina farieb je podmienená nielen spomínanými demografickými a geografickými, ale aj dobovými rozdielmi. Práve tieto odlišnosti zohrávajú významnú úlohu pri interpretácii farieb. Ani v paremiológii, frazeológii či lexikológii nie je komponent farby vždy nositeľom jednoznačnej sémantickej informácie. Výpovedná hodnota symboliky farby je podmienená kontextom, v ktorom je použitá. Symbolika farieb nás každodenne sprevádza a je do značnej miery ovplyvnená kultúrou, v ktorej žijeme. Každá zo širokého spektra farieb nám pripomína niečo z bežného života. Použitím aj napríklad kolokácií s komponentom farby môžeme zdôrazniť vlastné myšlienky a ozvláštniť svoj jazykový prejav.

V príspevku sa zaoberáme korpusovolingvistickou analýzou adjektívno-substantívnych kolokácií s komponentmi farieb čierny a biely na báze korpusového materiálu. Pre potreby analýzy sme vybrali štyri adjektívno-substantívne kolokácie s adjektívom čierny a štyri adjektívno-substantívne kolokácie s adjektívom biely, ktoré považujeme za najzaujímavejšie. Analyzované kolokácie pochádzajú zo Slovníka kolokácií prídavných mien v slovenčine (Majchráková – Chlpíková – Bobeková, 2017). Čiernu a bielu farbu sme zvolili na základe frekvenčných údajov z databázy Slovenského národného korpusu, kde výrazne vyššia frekvencia adjektív čierny a biely dokazuje ich častejšie používanie v porovnaní s ostatnými adjektívami s významom farby. Biela spolu s čiernou zastávajú špeciálne postavenie medzi farbami, pretože obe majú veľmi blízko k absolútnu. Absolútno týchto dvoch farieb vnímame ako absenciu

kategórie odtieňov, sýtosti a intenzity. Pri korpusovolingvistickej analýze vychádzame z frekvenčných zoznamov kolokátov, ktoré sme vyextrahovali z dát Slovenského národného korpusu. Na báze korpusového materiálu chceme potvrdiť, príp. vyvrátiť všeobecne platné významy kolokácií. Nevyhýbame sa ani doplňujúcim informáciám v podobe nových významov, ak sa vyskytujú, a takisto ani informáciám o lexikálnom okolí kolokácií a ich kontextovom použití. Práve analýzou substantívnych a verbálnych kolokátov dokážeme získať širší obraz o sémantike analyzovaných kolokácií.

Ak nastolíme otázku sémantického prínosu komponentu farby v jazyku, možno pripustiť všeobecné konštatovanie, že pomocou farieb môžeme lepšie vyjadriť emócie, city, náladu alebo aktuálny stav duševného rozpoloženia človeka. Prostredníctvom komponentu farby nielen v paremiológii, frazeológii, lexikológii či všeobecne v lingvistiky, ale aj v „obyčajnom“ jazykovom prejave každého jednotlivca vieme trefne naznačiť, čo si skutočne myslíme; výstižne opísať napríklad výzor a vlastnosti človeka alebo korektne a citlivo pomenovať stav vecí či zachytiť vzťah predmetov. Pri analýze lexikálneho okolia kolokácií s komponentom farby sme sa nezamerali len na jediný význam, ale na čo najväčšiu množinu významov. V tejto spleti rôznorodosti významov vidíme uchovávanie jazykového obrazu sveta. Práve na analyzovaných kolokáciách máme možnosť postrehnúť jazykovú interpretáciu reality bez ohľadu na jej korektnosť. Kolokácie vnímame ako pomerne bohatý zdroj informácií, poznávania, a dokonca aj reflexie dynamiky vývoja spoločnosti. Na záver môžeme konštatovať, že kontextové použitie ovplyvňuje sémantiku analyzovaných kolokácií. Na tomto mieste sa vynára otázka, do akej miery ovplyvňuje samotné použitie kolokácií v hovorenom alebo písomnom prejave jazykové povedomie používateľov jazyka o ich sémantike.

Kľúčové slová: kolokácia, analýza, kontext, kontextové použitie, sémantika, lexikálne okolie, frekvencia

Mgr. Kristína Bobeková
Slovenský národný korpus
Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV
Panská 26, 811 01 Bratislava
kristina.bobekova@korpus.juls.savba.sk

Blažena je taky hrozná – Rodná jména a jejich vnímání budoucími rodiči

Kristýna Březinová

Tématem příspěvku jsou česká antroponyma, konkrétně rodná jména, a jejich vnímání ze strany uživatelů jazyka. Cílem výzkumu bylo zjistit, jaké důvody a jaká hodnocení či kritéria rozhodují o volbě jména dítěte. Analýza vycházela z materiálu internetového diskuzního fóra www.emimino.cz, a to pro rok 2019. Na základě statistik Českého statistického úřadu byly k analýze zvoleny měsíce červenec, který je již od roku 2003 obdobím, kdy se rodí nejvíce dětí, a červen, a to na základě předpokladu, že měsíc před narozením dítěte budou diskuze na téma volba jména dítěte frekvencovanější. Na základě dat byla stanovená konkrétní témata, např. libozvučnost jména, jméno podle seriálového hrdiny apod., jimiž se zabýváme podrobněji.

Klíčové slova: antroponymum, rodné jméno, internetová diskuze, motivace

Kristýna Březinová
Katedra českého jazyka
Filozofická fakulta
Ostravská univerzita v Ostrave
Reální 5, 701 03 Ostrava
kristyna.brezinova00@gmail.com

Komunikačný potenciál väzenského slangu

Lenka Haluzová

Jazyk kriminálnej a väzenskej society je mnohovýrovňový systémom a jeho prebádanie si vyžaduje analýzu jeho vnútorných mechanizmov, a to priamo v prostredí, v ktorom sa realizuje – vo väzniciach. Výraznou vlastnosťou slangu je jeho stabilná dynamika, ktorá sa okrem iného prejavuje vznikom a zánikom lexikálnych jednotiek, prípadne môžeme predpokladať, že dochádza ku kontinuálnemu prechodu slov, ktoré vznikli ako argotizmy, medzi slangizmy.

Väznice a iné penitenciárne zariadenia tvoria špecifickú skupinu inštitúcií fungujúcich v prísnom bezpečnostnom režime. Prostredie za „múrmí väznic“ je preto aj v podmienkach dnešnej spoločnosti pre bežného používateľa jazyka do značnej miery tabuizované a prakticky nepreniknuteľné. Pomerne náročná dostupnosť lingvistického materiálu využívajúceho sa v neoficiálnej, resp. prirodzenej komunikácii vo väzenskom prostredí čiastočne zapríčinila i absenciu podrobnejšieho výskumu a ucelenejšej jazykovednej práce tohto typu v slovenskej jazykovede. Sociolingvistika ako veda zaoberajúca sa vzťahmi jazyka a spoločnosti sa síce danej téme opakovane venuje v čiastkových štúdiách (v minulosti najmä ako jedna z tém cyklickej Konferencie o slangu a argote v Plzni), no aj kvôli svojej vnútornej dynamike a novším výskumom napríklad v českej lingvistike si pohľad na reč odsúdených do istej miery vyžaduje aktualizáciu aj v slovenskom jazykovednom kontexte.

V príspevku sa venujeme pripravovanému výskumu komunikačného potenciálu slovenského väzenského slangu a sledujeme ním tri základné ciele:

1. Špecifickú sociolektickú lexiku používanú vo väzenskej reči podľa vybraných sémantických okruhov charakterizovať s dôrazom na jej lexikálno-sémantickú stránku, charakterizovať jej komunikačný potenciál a následne ho verifikovať (zistenie mie-

ry ovládania sociolektizmov príslušníkmi ZVJS, čím sa spresní sociolektická charakteristika tejto skupiny slov).

2. Opísať dynamické procesy vnútri sociolektu a poukázať na spoločné znaky a odlišnosti väzenskej reči v mužskom a ženskom prostredí.
3. Formulovať závery o klasifikácii väzenského sociolektu ako druhu slangu alebo argotu a závery smerujúce k objasneniu prítomnosti jeho kryptickej funkcie.

Ludia vo výkone trestu odňatia slobody predstavujú špecifickú societu izolovanú vo výkone trestu. Potenciálny prínos teda vidíme aj v zistení možných súvislostí so zadanými dotazníkovými parametrami, ako sú napríklad vek, vzdelanie, charakter spáchaného trestného činu či údaj o dĺžke pobytu odsúdeného s dôrazom na skúmanie ich vplyvu na distribúciu jazykových prostriedkov (väzenský sociolekt je do veľkej miery poznačený dočasnou a určitou fluktuáciou či obmenou komunikujúceho spoločenstva). Podstatné je teda aj čiastočné zachytenie vyššie uvedených parametrov s ich možnými presahmi do distribuovania jazykových prostriedkov väzňov ako dočasnej sociálnej skupiny žijúcej na jednom mieste. Zameriame sa pritom najmä na ženské penitenciárne prostredie v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Nitra-Chrenová. Získaný jazykový materiál plánujeme porovnávať s jazykovým materiálom získaným v Ústave na výkon trestu odňatia slobody a Ústave na výkon väzby Leopoldov (mužské prostredie).

Vzhľadom na dôležitosť dynamických tendencií slangu považujeme za podstatné priblížiť a bližšie charakterizovať aj jeho potenciálne väzby a genetické súvislosti s inými typmi slangu (predovšetkým s kriminálnym či vojenským) a prípadne načrtnúť vnútornú dynamiku či variantnosť tohto sociolektu v jednotlivých ústavoch Zboru väzenskej a justičnej stráže a taktiež potenciálny vplyv iných jazykov na vznik nových slangových pomenovaní. Získaný jazykový materiál vo forme slovníkovej časti sa pokúsime zhromaždiť ako aktuálny a ucelený korpus jazykového materiálu a na základe jeho analýzy a charakteristiky jeho komunikačných funkcií ho klasifikovať v rámci sociolektov a sociolektizmov. Ambíciou je na slovníkovú časť nadviazať analyticko-syntetickou štú-

diou, v ktorej sa pokúsime o vyhodnotenie cieľov a sformulovanie záverov.

Napriek tomu, že téma väzenského slangu je pomerne prebádanou oblasťou jazykovedy najmä v českom prostredí (poukazu- júc najmä na výsledky najaktuálnejších výskumov Lucie Radko- vej, ktoré prezentovala v publikácii *Jak se mluví za zdmi českých věznic*, 2012), komunikačný potenciál väzenského slangu na Slo- vensku s dôrazom na ženské penitenciárne prostredie vôbec nie je materiálovo ani interpretačne prebádaný. Zo slovenského lingvis- tického prostredia evidujeme len dve výraznejšie sondy do proble- matiky väzenského slangu, a to v mužskom väzenskom prostredí. V tejto súvislosti treba spomenúť pomerne odlišné závery, ktoré prezentovali P. Odaloš v publikácii *Sociolekty v basketbalovom a penitenciárnom prostredí* (1997) a J. Hladký v niektorých štúdi- ách o väzenskej reči. Prezentovaný výskum má ambíciu zaujať sta- novisko k odlišným záverom ich výskumov.

Kľúčové slová: sociolekt, slang, väzenie, sociolekt

Mgr. Lenka Haluzová
Katedra slovenského jazyka a literatúry
Pedagogická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Priemyselná 4, 918 43 Trnava
lenka.haluzova@tvu.sk

Akomodačné komunikačné praktiky v komunikácii intaktných ľudí s ľuďmi s telesným znevýhodnením

Barbora Hurtuková

Príspevok sa venuje problematike komunikácie medzi intaktnými ľuďmi a ľuďmi s telesným znevýhodnením.

Cieľom nášho príspevku je prispieť do pléna odbornej diskusie, v ktorej sú doteraz značné nevedomosti o vplyve jazyka na osobnosť a život osoby s telesným znevýhodnením. Zastávame názor, že tak, ako môže byť jazyk výrazným integrujúcim činiteľom v spoločenstve ľudí, môže byť aj prostriedkom sociálnej exklúzie.

Pri reflektovaní pozície človeka v 21. storočí je potrebné, aby sme neprehliadali silu jazyka, najmä v dialógu medzi ľuďmi, ktorých rozlišuje istá diferenciacná čiara, ktorou je v tomto prípade telesné znevýhodnenie. Stotožňujeme sa s myšlienkou, že uvedomenie si vlastného jazyka, jeho sily a zároveň možnosti kultivovania môže viesť k lepšiemu začleneniu sa do spoločnosti nielen z pohľadu hovoriaceho, ale predovšetkým z miesta prijímateľa. Uvedomenie si takejto „sily“ jazyka a s ním súvisiacej komunikačnej kompetencie predstavuje rozšírenie pohľadu na osobnosť človeka, podporuje inklúziu a vytváranie postojov voči iným.

Komunikácia so zdravotne znevýhodnenou osobou nie je úspešnou, s ktorou sa môžeme stretnúť často. Prirodzene, je to spôsobené tým, že tieto osoby nemajú mnohokrát dostatočný prístup k všetkým oblastiam života. Napriek mnohým pokusom štátu, neziskových organizácií či dobrovoľníckych združení o inklúziu zdravotne znevýhodnených ľudí pozorujeme nedostatočný a nerelevantný záujem o tieto osoby a ich značné vytesnenie mimo hranice bežného života. S touto skutočnosťou nepochybne súvisia práve jazyk a predovšetkým jazykové správanie väčšiny voči menšine, v tomto prípade intaktných ľudí voči nie úplne zdravým ľuďom.

V príspevku preto charakterizujeme tendencie, ktoré sa ukazujú počas reflektovania daného typu komunikácie a zároveň identifikujeme rôznorodé motívy a podnety jazykového správania na základe odbornej literatúry. Ide o akomodačné komunikačné praktiky, ktoré používajú intaktní ľudia v komunikácii s telesne znevýhodnenými ľuďmi. V tomto kontexte zároveň uvažujeme nad tým, prečo sa tieto (ne)vedomé jazykové praktiky v interakcii s telesne znevýhodnenými ľuďmi vyskytujú.

Na záver príspevku navrhujeme základné body, ktorých by sa mali intaktní ľudia pridívať v záujme sociálnej inklúzie ľudí s telesným znevýhodnením.

Kľúčové slová: ľudia s telesným znevýhodnením, akomodácia, diskriminácia, sociálna inklúzia

Mgr. Barbora Hurtuková
Katedra slovenského jazyka
Filozofická fakulta
Univerzita Komenského v Bratislave
Gondova 2, 811 02 Bratislava 1
barbora.hurtukova@gmail.com

Analýza predložkovo-menných spojení miery a kvantity použitím analytického systému Lexpan

Bianka Jarolínová

Stredobodom výskumu sú predložkovo-menné spojenia s ustálenou formou s absenciou člena v danej konštrukcii. Rekurentná absencia člena v nemčine medzi predložkou a substantívom je znakom vysokého stupňa lexikalizácie. Napríklad *nach Belieben* (podľa ľubovôle), *mit Augenmaß* (od oka), *am Ende* (na konci), *ohne Ergebnis* (bez výsledku). Rekurentná absencia člena v takýchto konštrukciách je nazývaná ako „Nullstelle“ – nulová pozícia. Tento konštrukčný model môže (ale nemusí) byť rozšírený podľa Steyerovej o takzvaný „lexikalisches Erweiterungsmodell“ (rozšírený lexikálny model). V prípade rozšírenia nulovej pozície ide o model internej variantnosti. Tento môže byť zastúpený rôznymi slovnými druhmi. Najčastejšie ide o adjektíva, napr. *nach individuellem Interesse* (podľa individuálneho záujmu), alebo zamená, napr. *nach Ihrem Interesse* (podľa Vášho záujmu), alebo ide o externý model, ktorý rozširuje spojenia tým, že variantný prvok stojí pred alebo za daným spojením, napr. *exakt nach Wunsch* (presne podľa želania). Tieto spojenia majú veľmi často adverbialnú funkciu, v rámci ktorej je možné ich ďalej deliť na temporálne, modálne, lokálne a kauzálne. Cieľom nášho výskumu sú modálne predložkovo-menné spojenia miery a kvantity, ktoré vyjadrujú veľkosť alebo mieru, napr. *nach Maß* (podľa miery), *nach Stärke* (podľa sily), *nach Größe* (podľa veľkosti). Východiskovou materiálnoú základňou výskumu je databáza PREPCON, ktorá dokumentuje mieru výskytu daných spojení v nemčine. Korpusovolingvistická sa robí pomocou korpusových analytických nástrojov v programe Sketch Engine a následne sú dáta spracovávané v programe Lexpan. Lexpan je analytický systém, ktorý bol vyvinutý pod vedením profesorky Steyerovej v rámci projektu „Usuelle Wortverbindungen“ (Uzualne slovné spojenia) Inštitútu nemeckého jazyka v Mannheime. Cieľom prá-

ce je prezentovať a objasniť metodológiu a objekt výskumu. Tento bude demonštrovaný na vybranom príklade predložkovo-menných spojení miery a kvantity.

Kľúčové slová: predložkovo-menné spojenia, nemecký jazyk, Prepcon, LEXPAN

Mgr. Bianka Jarolíňová
Katedra germanistiky
Filozofická fakulta
Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave
Nám J. Herdu, 917 01 Trnava
Jarolinovabianka@gmail.com

Morpho-syntaktische und semantisch-distributionelle Analyse ausgewählter Präposition-Nomen-Verbindungen

Mária Ješíková

Das Thema dieser Arbeit konzentriert sich auf morpho-syntaktische und semantisch-distributionelle Analyse ausgewählter Präposition-Nomen-Verbindungen (weiter nur PWV) von Anfang an und von Beginn an.

Das wichtigste Ziel dieser Arbeit ist die Untersuchung vom Einfluss der rekurrenten Kollokationspartner, syntagmatischer Kontextmuster, anderer Kollokationspartner und anderer (kon)textuellen Elementen auf die Bedeutung untersuchter PWV. Diese PWV können nämlich nicht nur als Teil einer anderen Struktur auftreten, sondern auch als autonome Satzglieder. Damit hängt die kontextuelle Einbettung der von uns ausgewählten PWVs – von/vom Anfang an, von/vom Beginn an ab. Die Untersuchung sollte den lernenden und studierenden Menschen, Studenten, Schülern den effektiven Spracherwerb erleichtern und sie zum richtigen und kommunikationspassenden Verwenden untersuchter Wortverbindungen bringen. Ein weiteres Ziel sich mit diesem Thema zu befassen, ist, dass die PWV in Online-Wörterbüchern oft sehr mangelhaft beschrieben werden, sowohl in den ein- als auch in den zweisprachigen, was eben ein Grund für unrichtiges Verwenden dieser Wortverbindungen sein kann. Diese fehlenden Informationen werden ergänzt und die semantisch-lexikographische Beschreibung in diesem Artikel präzisiert.

Der Artikel baut auf korpuslinguistischen Methoden auf. Die Analysen haben wir auf der SketchEngine-Plattform ausgeübt, die uns als Korpusbasis bei der Forschung und Erwerbung von konkreten Beispielen diente. Bei der Untersuchung des Auftretens von den von uns ausgewählten PWV haben wir die Prepcon.de - Platt-

form verwendet. Diese Plattform hat uns geholfen, die Daten über Frequenz des Auftretens unserer PWV zu gewinnen. Genauso haben wir auch in Online-Wörterbüchern wie Duden.de, eLexiko.de oder DWDS.de und Lingea.sk gearbeitet, wo wir die Bedeutungserklärungen von konkretem Nomen nachgesucht haben. Mit Hilfe von Informationen auf diesen Webseiten haben wir auch die semantische Beschreibung der Basis-Wörter den von uns ausgewählten PWVs Anfang und Beginn ausgearbeitet.

Bei der Analyse der Vorkommenshäufigkeit einzelner PWV haben wir festgestellt, dass die PWV von Anfang an in mehreren semantischen Umfeldern und öfter benutzt wird als die PWV von Beginn an.

Die semantische Analyse des Nomens Anfang und Beginn hilft uns, die einzelnen Gebrauchsaspekte untersuchter PWV festzustellen, die wir dann weiter in Korpora analysiert haben.

In weiteren Schritten werden die untersuchten PWV formaler Analyse unterzogen, indem die Erweiterungsmöglichkeiten und formale Eigenschaften der Wortverbindungen analysiert werden. Einen erheblichen Teil der Untersuchung bildet die Analyse typischer Kollokationen der Wortverbindungen, also die Analyse typischer verbaler Kollokate, auf Grund derer die einzelnen Gebrauchsaspekte in konkreten Kontexten festgestellt werden können. All diese Ergebnisse haben wir in Form zusammenfassender Verwendungsregel einzelner PWV erstellt, die dem Sprachbenutzer die Verwendung dieser PWV erleichtern und erklären sollen.

Klíčové slová: Präposition-Wort-Verbindung, Analyse, Korpora

Mária Ješíková
Katedra germanistiky
Filozofická fakulta
Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave
Námestie Jozefa Herdu 577, 917 01 Trnava
m.jesikova@gmail.com

Anglicizmy vo sfére vlogov

Romana Krolčíková

V príspevku sa zaoberáme problematikou anglicizmov v súčasnej slovenčine. Jazyková prax ukazuje, že vplyv anglického jazyka na slovenčinu je stále intenzívny. I keď kvantitatívne údaje o výskyte anglicizmov v slovenčine nemáme k dispozícii, o ich zvyšujúcej sa prítomnosti svedčí prinajmenšom počet vedeckých a popularizačno-vedeckých článkov venujúcich sa spomínanej problematike. Napriek tomuto záujmu sa nazdávame, že ako lingvisti stále nemáme dostatočné poznatky o motivácii ich používania a o postojoch používateľov k ich formálnej podobe, zvlášť v nových žánroch pestovaných v internetovom prostredí, resp. v rozličných komunikačných sférach vo všeobecnosti.

Cieľom nášho príspevku je opísať anglické výrazy vo vlogoch a poukázať na vzťah medzi fungovaním anglicizmov a špecifickými vlastnosťami komunikačnej sféry. Videoblogy, skrátene vlogy, predstavujú ústnu formu verejného neoficiálneho prejavu v internetovom priestore. Napriek tomu, že sú bohatým zdrojom jazykového materiálu, ich lingvistickej analýze sa zatiaľ nevenovala takmer žiadna pozornosť. V rámci našej lingvistickej sondy sa ďalej zameriavame na čiastočnú deskripciu ortoepickej (okrajovo i ortografickej), lexikálnej, morfolologickej a syntaktickej roviny, pričom sa nesústredujeme na hodnotenie anglických výrazov z hľadiska ich spisovnosti, ale dôraz kladieme na komunikačný zámer hovoriacich. Na skúmanú problematiku čiastočne nazeráme cez prizmu sociálnej lingvistiky a lingvistickej pragmatiky.

Východiskový lingvistický materiál príspevku tvoria vlastné excerpty z niekoľkých náhodne vybraných vlogov od rôznych vlogerov a vlogeriek. V daných komunikátoch si okrem vyššie spomenutého všimame aj individuálne jazykové postoje autorov a autoriek. Ďalej uvádzame faktografické a sociolingvistické údaje o vlogeroch a vlogerkách, ktoré využívame pri explanácii excerptovaných vý-

razov s ohľadom na kontextové pole a komunikačno-pragmatickú funkciu komunikátu.

Kľúčové slová: anglicizmus, funkcie jazyka, internetová komunikácia, lingvistická pragmatika, komunikačná sféra, sociálna lingvistika, vlog

Mgr. Romana Krolčíková
Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra
Slovenská akadémia vied
Panská 26, 811 01 Bratislava
romana.krolcikova@korpus.juls.savba.sk

Interakcia influencera s publikom v kontexte štylistiky digitálnej éry

Dorota Lamačková

Na fenomén influencerov sa doposiaľ v slovenskej odbornej literatúre nahliadalo takmer výlučne z marketingového hľadiska, no v našom príspevku by sme radi zdôraznili potrebu upriamania pozornosti aj na skúmanie ich jazykového prejavu. Vzhľadom na zmeny v medzilidskej komunikácii v posledných desaťročiach, ktoré spôsobuje predovšetkým rýchly vývin informačných technológií, sa digitálna komunikácia prirodzene stala predmetom lingvistickeho skúmania. Niet žiadnych pochybností o tom, že dnešná štylistika, známa tiež ako štylistika digitálnej éry, má pluralitnú povahu. Kľúčovým posunom v štylistike ostáva odklon od monológov a príklon k dialógom, ako aj sústredenie výskumu nielen na písomné, ale aj na hovorené texty, prípadne ich hybridy. Uvedené javy pozorujeme najmä v internetovej komunikácii, v ktorej sa prelínajú hlavne prvky publicistického, hovorového a rečníckeho štýlu.

V príspevku sa sústredíme na platformu Instagram, ktorá umožňuje influencerom komunikovať písomne, ústne i vizuálne, a to formou fotografie, videa, ankety a textu, prostredníctvom ktorých vedú dialóg so svojimi sledovateľmi, či už v súkromných správach alebo v komentároch. Zároveň v kontexte štylistiky digitálnej éry hovoríme aj o záujme laickej verejnosti o odborné záležitosti a veci verejné, o potrebe vyjadrovania sa k týmto záležitostiam. Najvýraznejšie potrebu vyjadrovania sa k verejným veciam evidujeme pri témach z politickej a zdravotníckej sféry, no zahŕňa v podstate akúkoľvek odbornú sféru, v rámci ktorej sa aktuálne ponúka otázka, ktorej riešenie má potenciálny dopad na širokú verejnosť. Pri tejto téme však treba podotknúť aj to, že laická verejnosť nepovažuje za odborníkov len vedcov, lekárov a pod., ale stále viac a viac inklinuje k odporúčaniam ľudí, ktorí sa síce danej problematike venujú, no nie sú odborníci, ako napr. spomínaní influenceri. Idolizovanie

takýchto „autoritatívnych“ osobností často ústi do zaslepenosti voči faktu, že (väčšinou) nepatria medzi odborníkov na konkrétnu problematiku. V našom príspevku chceme poukázať na rôzne formy realizácie spomínaného ovplyvňovania, ba až manipulovania publika, ako aj na dôležitosť dôveryhodného prejavu influencera. Vzhľadom na pluralitu názorov a informácií, ktorá sa nám v tejto modernej dobe ponúka každý deň, sa venujeme aj potrebe selekcie relevantných informácií a zdrojov zo strany adresáta.

Kľúčové slová: influencer, Instagram, štylistika digitálnej éry, jazyk internetu, dialóg

Mgr. Dorota Lamačková
Katedra slovenského jazyka
Filozofická fakulta
Univerzita Komenského v Bratislave
Gondova 2, 811 02 Bratislava
lamackova.d@gmail.com

Adjektivum „staročeský“ jako znak kvality v marketingových textech

David Miffek – Jaroslav David

Příspěvek se zabývá kvalitativní analýzou použití adjektiva *staročeský* a současným vnímáním staročeské etapy vývoje češtiny. Výzkum byl proveden na textovém materiálu z oblasti gastronomie (jídelní lístky a webové stránky gastronomických podniků prezentujících se na turistickém portálu kudyznudy.cz jako staročeské restaurace).

Kromě použití adjektiva *staročeský* se výzkum zaměřil rovněž na použití staročeských jazykových prvků z oblasti lexikální, morfologické, syntaktické a stylistické. Pozornost byla také věnována využití staročeského pravopisu, typu použitého písma a grafickým efektům a prostředkům.

Klíčové slová: staročeský, stará čeština, marketing, gastronomie, nostalgie

Mgr. David Miffek, spoluautor: Jaroslav David, doc. Mgr., Ph.D.
Katedra českého jazyka
Filozofická fakulta
Ostravská univerzita v Ostrave
Reální 5, 701 03 Ostrava
a20608@student.osu.cz

Jazykový obraz vlka v slovenčine

Lenka Mužilová

Hlavnými piliermi pri hľadaní odpovede na otázku, či je jazyk, okrem funkcie nástroja či prostredia, i autoritou stojacou nad ľudskou kogníciou sa stali princípy kognitívnej lingvistiky. Tá skúma vnímanie sveta bežnými hovoriacimi a jeho vyobrazenie v ich jazyku. Jej súčasťou je aj proces kategorizácie, zaraďovania javov do skupín formujúcich prehľadnejší systém, a tvorba stereotypov. Teóriu kognitívnej lingvistiky popredne predstavujú dve školy, americká a poľská, ktorej práce sa viac orientujú na vzťah medzi človekom a kultúrou, kvôli čomu dostáva špecifickejšie pomenovanie etnolingvistika. Jej výskum súhrnne označujeme pojmom jazykový obraz sveta. Ten sa zameriava na človeka a jeho kontakt so svetom prostredníctvom osvojovania si zaužívaných kategórií v materinskom jazyku. Nevychádza z vedeckých definícií, ale viaže sa na prirodzený jazyk, v rámci ktorého pracuje s bežnými praktickými znalosťami a spracúva zmýšľanie konkrétneho spoločenstva. K hlavným tézam jazykového obrazu sveta patrí aj antropocentrickosť jazyka, ktorá predstavuje pretláčanie obrazu sveta do jazyka tak, ako sa javí človeku uvedomujúcemu si svoje jedinečné miesto vo svete.

V našom príspevku sa zameriavame na vzťah medzi ľudskou a zvieracou ríšou – venujeme sa jazykovému obrazu vlka v slovenskom jazyku, nevynímajúc z neho dôležitý kultúrny kontext, pričom pri spracovávaní konkrétnych jazykových dát, ktoré čerpáme najmä zo slovenského slovníkového materiálu, zohrali úlohu predovšetkým spôsob pomenovávania predmetu, jeho etymológia a motivácia, vedľajšie (prenesené) významy, významy derivátov a existencia frazém. Vzhľadom na rozsah tohto príspevku a rozmanitosť analyzovaných jazykových dát sa zameriavame len na vybrané sémantické okruhy týchto domén.

Kľúčové slová: vlk, jazykový obraz sveta, kognitívna lingvistika

Lenka Mužilová
Katedra slovenského jazyka a komunikácie
Filozofická fakulta
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
Tajovského 51, 974 01 Banská Bystrica
lenka.muzilova29@gmail.com

Warum ist Rechtspopulismus akzeptabel für die junge Generation?

Miroslava Najšlová

Populismus wird häufig gedeutet als ein Rückgang der Attraktivität einer konstruktiven und fortschrittlichen Politik. Im Anschluss daran hebt der populistische Politikstil insbesondere die Herausforderungen hervor, denen sich Demokratien aufgrund der internen Instabilität der Gesellschaft gegenübersehen. Ein aktuelles politisches Phänomen der westlichen Zivilisation wird als Rechtspopulismus bezeichnet. Bisweilen lassen sich rechtspopulistische Bewegungen nur schwer von Rechtsextremismus abgrenzen. In der Gesellschaft herrscht große Besorgnis über die steigenden Zustimmungsraten für Rechtspopulisten. Die Frage ist also, wie es überhaupt möglich ist, dass rechtspopulistische Parteien trotz der Tatsache, dass sie ständig als Politiker bezeichnet werden, die keine wirklichen Lösungen bringen, immer noch Wähler gewinnen, und warum die junge Generation Rechtspopulisten akzeptiert und ihnen sogar ihre Stimme bei Wahlen gibt? Die aufstrebende junge Generation von Erstwählern, aber auch von jungen Menschen, die bereits gewählt haben, wird von modernen Massenmedien beeinflusst, die die politische Meinung junger Menschen weitgehend prägen. Die Persuasion von Rechtspopulisten ist umso effektiver, wenn auch die neuesten Massenmedien beteiligt sind. Die Neigung junger Menschen zu rechtspopulistischen Parteien lässt uns fragen, warum dies so ist. Die Zustimmung junger Menschen zur politischen Meinung von Rechtspopulisten kann eine Form des Trotzes, ein Versuch, sich anzupassen, oder nur ein Mangel an Informationen sein, die qualitativ oft nicht überprüft und irreführend sind. So kann ein junger Mensch im Gewirr vieler Informationen nicht erkennen, was noch wahr ist und was schon nicht.

Die Hauptaufgabe von Rechtspopulisten ist es, Aufmerksamkeit zu erregen. Das gilt auch für die FPÖ (Freiheitliche Partei Öster-

reichs) in Österreich. Dabei spielt die mangelnde Erfahrung junger Menschen eine große Rolle. Je weniger Informationen und Fakten die jungen Menschen kennen, desto leichter ist es, sie zu beeinflussen. Da viele von ihnen einen großen Teil ihrer Freizeit in sozialen Netzwerken aktiv sind, erhalten sie auch Informationen aus dem politischen Spektrum. Mit Hilfe der Wahlplakate, die auch online veröffentlicht sind, überzeugt die FPÖ die Wähler vom Schutz des Staates gegen Migranten, von der Sicherung einer erfolgreichen Zukunft, von der Wahrung von Werten. Der populistische Stil der Politik nutzt diese Themen in seinen Wahlkampagnen aktiv und passt die Realität an die festgelegten Unterziele der politischen Partei an.

Klíčové slová: Rechtspopulismus, FPÖ Partei, Junge Generation

Mgr. Miroslava Najšlová
Katedra germanistiky
Filozofická fakulta
Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave
Námestie J. Herdu 577/2, 917 01 Trnava
m.najslova@gmail.com

Sprachvarietäten im DaF-Unterricht

Marek Ponca

Die vorliegende Arbeit beschäftigt sich mit den Sprachvarietäten im DaF-Unterricht, also mit dem Vorkommen bzw. Nichtvorkommen der österreichischen und schweizerischen Standardsprache in DaF-Lehrwerken, sowie auch mit den Nonstandardvarietäten. Die deutsche Sprache ist eine sehr reiche Sprache, die nicht nur in Deutschland vorkommt, aber auch in anderen Ländern. Weil aber das Deutsche eine reiche Sprache ist und auch die Nationalsprache in Österreich und in der Schweiz, wird sie deshalb als eine plurizentrische Sprache charakterisiert. Weil aber mehrere Sprachwissenschaftler sowie auch Soziologen die deutsche Standardsprache als die richtige Varietät betrachten, entsteht das Problem, dass die österreichische Standardsprache, sowie auch die Nonstandardvarietäten in dem Hintergrund stehen. In der Schweiz ist es ein bisschen anders, denn manche Menschen sind sich dort kaum darüber bewusst, dass die Schweiz auch ihre eigene Standardsprache hat. Dort spielt ihr Dialekt eine große Rolle. In Österreich ist es aber anders als in der Schweiz. Die Österreicher bemühen sich, ihre Standardsprache in den Vordergrund zu bringen. Das ist deshalb, weil es existieren Meinungen, dass die österreichische Standardsprache ein Dialekt sei, was falsche Behauptungen sind. Jede Varietät, es ist egal ob es Standardvarietäten oder Nonstandardvarietäten sind, haben ihre Bedeutung und man sollte über sie mehr wissen. Insgesamt beschäftigt sich die Untersuchung mit den Varietäten allgemein, also mit der deutschen, österreichischen Standardsprache und auch mit der Standardsprache in der Schweiz. Auch die Nonstandardvarietäten spielen eine große Rolle, die durch Beispiele beschrieben werden. Hier ist auch die Thematisierung der Varietäten im DaF-Unterricht bedeutsam, also welches Deutsch wichtig ist. Zur Analyse hatte ich zwei Lehrwerke zur Verfügung, also em und Delfin. Das Ziel war herauszufinden, wie die Übungen gestal-

tet sind. Die Analyse zeigte aber deutlich, dass die Übungen und insgesamt die ganzen Lehrwerke sich nur wenig mit den anderen Sprachvarietäten befassen. Wichtig ist hier Hochdeutsch. Mit solchen Analysen sollte man die jetzige Situation ändern, denn viele Studenten wissen überhaupt nicht, was Varietäten sind. Problem ist auch der, dass viele glauben, dass Deutsch überall gleich ist, was falsche Behauptungen sind. Deshalb sollte man sich mehr mit den Sprachvarietäten auseinandersetzen.

Klíčové slová: plurizentrische Sprache, Sprachvarietäten, Standardvarietät, Nonstandardvarietät, DaF-Unterricht

Mgr. Marek Ponca
Katedra germanistiky
Filozofická fakulta
Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave
Nám. J. Herdu 2, 917 01 Trnava
marekponca245@gmail.com

Možnosti a hranice prípravy textov z predpisovného obdobia do historického korpusu

Katarína Rausová

Korpusová lingvistika je smer, ktorý nám v posledných rokoch ukazuje nové možnosti skúmania jazyka na obrovskom objeme dát. Okrem súčasného jazyka existujú i korpusy zamerané napr. na dialekty, zvukovú stránku jazyka (v rámci Slovenského národného korpusu ide o hovorený korpus, na stránkach Ústavu pro jazyk český AV ČR nájdeme Fonologický korpus češtiny) či diachrónne korpusy. V našom príspevku sa chceme venovať otázkam, s ktorými sa stretávame pri tvorbe jedného z týchto korpusov, konkrétne Historického korpusu slovenčiny.

Historický korpus sa zameriava na slovenské texty z predpisovného obdobia. Obsahuje texty, ktoré už predtým boli publikované, a teda prešli určitými redakciami (napr. Pramene k dejinám slovenčiny 1., 2., 3., Urbáre feudálnych panstiev na Slovensku, H. Gavlovič: Valaská škola a pod.), ale stretávame sa aj s prepismi rukopisov podľa fotokópií pôvodných textov, ktoré slúžili na prípravu Historického slovníka slovenského jazyka (napr. Receptáre – gemerský, prešovský, nitriansky...). K týmto textom zväčša existujú aj transliterácie, na ktoré sa pri naplňaní korpusu prihliada. Jednou zo základných úloh pri tvorbe korpusu je nájsť jednotný spôsob, ako zabezpečiť, aby texty boli zachytené jednotným spôsobom, a to i napriek tomu, že zdrojový materiál nie je povahou predchádzajúceho spracovania homogénny. Každý z týchto textov navyše nesie originalitu nielen obsahovú, štýlovú, ale i ortografickú. Nejednotnosť zápisu jedného hesla nenáchadzame len pri porovnaní jednotlivých diel, ale už na úrovni jedného diela. Napr. Poznámky a rady hygienické, prírodopisné, meteorologické, ekonomické uvádzajú v rovnakom význame zápisy *plodga* i *plodja*; *prawda* i *prau-da*, *saft* i *zaft*, *pssenica* i *pssenicza* atď.

V našom príspevku sa chceme pozrieť na možnosti uchopenia historických textov, aby sme ich vedeli využiť aj napriek komplikáciám, ktoré pri súčasných textoch riešiť nemusíme. Pokúsime sa tiež nájsť odpovede na to, ako ich rozmanitosť na jednej strane čo najvernejšie uchovať, ale zároveň zabrániť tomu, aby bola prílišnou prekážkou pri vyhľadávaní.

Kľúčové slová: historický korpus, predpisovné obdobie, transkripcia, transliterácia, ortografia

Mgr. et Mgr. Katarína Rausová
Slovenský národný korpus
Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV
Panská 26, 811 01 Bratislava
rausova@korpus.sk

Jazyk v kontexte kultúry

Mária Rendárová

Jazykový obraz sveta ako jeden z bazálnych pojmov kognitívne orientovanej lingvistiky sa začal používať v 80. rokoch 20. storočia vo vedeckých prácach poľských lingvistov pôsobiacich v Lubline na Univerzite Marie Curie Skłodovskej. R. Grzegorzycykowa uvádza, že tento pojem sa v kognitívningvistickom rámci prvýkrát objavil v roku 1986 v štúdií hlavných predstaviteľov danej jazykovednej školy J. Bartmińskiego a R. Tokarského s názvom *Językowy obraz świata a spójność tekstu*. Títo poľskí bádatelia vydali okrem nespočetného množstva zborníkov, ktoré v názve explicitne obsahujú daný pojem, aj etnolingvistický slovník a periodikum *Etnolingwistyka* (Grzegorzycykowa, 2001, s. 162).

Jazykový obraz sveta však nepredstavuje iba pojem, ale predovšetkým špecifický prístup k skúmaniu jazyka. K jeho uplatňovaniu dochádza v období tzv. komunikačno-pragmatického obratu, t. j. v období odklonu od formalizujúcich štrukturalistických metód k explikatívnosti a pragmatike. „Jde tu vlastně zejména o studium hluboce uložených, kulturně zakotvených a sdílených významů jakožto předpokladů společného kontextu a komunikace, včetně jejich proměn a posunů. Sémantika se tak jeví jako těsně provázaná s pragmatikou“ (Vaňková, 1999, s. 284).

Súčasná kognitívningvistická koncepcia jazykového obrazu sveta sa koncentruje na sémantickú dimenziu jazyka, ktorej imanentnou súčasťou je evalvácia a axiologická orientácia hovoriacich. Interpretačný prístup k výskumu prirodzeného jazyka umožňuje odhaľovať naivný obraz sveta, t. j. skúmať jazyk ako prostriedok akumulujúci skúsenosti mnohých generácií, ktoré sú spojené so životom v danej spoločnosti, ale aj individuálne prežívané skúsenosti s fyziológiou a anatómiou vlastného tela. Jazykový obraz sveta v daných intenciách chápeme ako komplex mnohoúrovňových a zároveň diferencovaných pohľadov na okolitý svet, v ktorých sa

odráža mentalita používateľov jazyka. J. Bartmiński ho definuje ako interpretáciu skutočnosti uloženú v jazyku, a to v gramatike, v lexikóne, vo frazémach a parémiách, alebo sú to súdy o svete, ktoré sú v textoch implikované (Bartmiński, 1990, s. 110). Jednotlivé jazykové obrazy sveta implikujú isté zhody (primárne v hĺbkovej štruktúre), ale aj diferencie. Skúmanie sémantických štruktúr jazyka v tomto smere predstavuje jedinečný prameň poznania človeka. To, čo je uchopiteľné a textualizované, totiž odzrkadľuje javy a entity skryté, senzoricky neuchopiteľné. Poukazuje na zákonitosti ľudskej mysle, na prežívanie a skúsenosti podmienené antropocentrizmom i kultúrnymi determinantmi. Cieľom práce je v daných intenciách sémantická analýza vybraných frazém s dôrazom na ich kultúrne podmienené špecifiká.

Literatúra

- BARTMIŃSKI, J.: Językowy obraz świata. Lublin: Wydawnictwo UMCS 1990. 316 s. ISBN 83-227-1355-X.
- GRZEGORCZYKOWA, R.: Wprowadzenie do semantyki językoznawczej. Warszawa: Wydawnictwo naukowe PWN 2001. 224 s. ISBN 978-83-01-16499-7.
- VAŇKOVÁ, I.: Člověk a jazykový obraz (přirozeného) světa. In: Slovo a slovesnost, 1999, roč. 60, č. 4, s. 283 – 292. ISSN 0037-7031.

Kľúčové slová: jazyk, skúsenosť, kultúra, jazykový obraz sveta, univerzalizmus

PhDr. Mária Rendárová, PhD.
Katedra slovenského jazyka a literatúry
Filozofická fakulta
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Štefánikova 67, 949 74 Nitra
mrendarova@ukf.sk

Názvy siení, dómov a chodieb vybraných jaskýň na Slovensku

Gabriel Rožai

Cieľom predkladanej štúdie je na pozadí percepcie jaskynných priestorov v profesijnej skupine speleológov, premietajúcej sa do nominačného aktu speleoným, predstaviť uplatnenie základných princípov pomenúvania vnútorných priestorov (dómov, siení a chodieb) trinástich slovenských jaskýň sprístupnených širokej verejnosti, patriacich pod Správu slovenských jaskýň.

Sémantickú klasifikáciu speleoným reflektujúcu i pomenovania jednotlivých častí podzemných objektov predstavili v rámci slovenskej onomastiky napríklad G. Seroczyński (2012), A. Ju. Bratuchin (2018) či V. N. Dubľanskij (2000). Pri analýze materiálu využívame klasifikáciu navrhnutú A. Ju. Bratuchinom, ktorý pri charakteristike motivačných aspektov pomenúvania podzemných priestorov (chodieb, dómov, siení) troch najväčších jaskýň Permského kraja (Ruská federácia) uvádza tri základné princípy nominácie, zovšeobecňujúc rozsiahlejšiu klasifikáciu princípov pomenúvania podzemných objektov V. N. Dubľanského: metaforický, priamy a pamätný princíp. Metaforický princíp spočíva v pomenovaní priestorov na základe rôznych asociácií alebo emócií, ktoré daný podzemný priestor vyvoláva, napr. *Dóm mystérií*, *Panenská chodba*, *Sieň mliečnej cesty*. Priamy princíp súvisí s pomenovaním podľa charakteristických znakov daného priestranstva (farby, formy, veľkosti, polohy, akustiky, reliéfu, výskytu živočíšstva, nálezov, náročnosti prechodu a pod.), napr. *Hlboký dóm*, *Jazierková sieň*, *Hlinená chodba*, *Medvedia chodba*. Dedikačné názvy, spojené s pamätným princípom, vznikajú na počesť niekoho alebo niečoho, napr. *Majkova sieň*, *Jánošíkov dóm*, *Dóm objaviteľov*.

V štúdiu upriamujeme pozornosť na uplatnenie pomenovacích princípov v jednotlivých jaskyniach, ako aj na rozsah ich využitia v rámci celého súboru. Zároveň objasňujeme mimojazykové aspek-

ty skúmanej problematiky. Ide o prvú analýzu zvolenej podskupiny speleoným v rámci domácej onomastiky.

Literatúra:

- БРАТУХИН, А. Ю. 2018. Спелеонимы Пермского края (гrotы, проходы, галереи). In: Пещеры. Сборник научных трудов, 2018, ч. 41, s. 133 – 139.
- ДУБЛЯНСКИЙ, В. Н. 2000. Занимательная спелеология. Челябинск : Урал LDT, 2000. [online]. Dostupné na: <<http://adminland.ru/crimea/books/speleo/index.htm>>.
- SEROCZYŃSKI, G. 2012. Speleonimy sudeckie – próba klasyfikacji. In: Ономастичні науки, 2012, ч. 4, s. 33 – 39.

Kľúčové slová: proprium, toponomastika, speleonymia, motivácia

Mgr. Gabriel Rožai, PhD.
Katedra slovenského jazyka a komunikácie
Filozofická fakulta
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
Tajovského 51, 974 01 Banská Bystrica
gabriel.rozai@umb.sk

Nelingvistické reflexe uměleckých textů na stránkách odborných lingvistických časopisů

Agata Rupińska

Příspěvek s názvem Nelingvistické reflexe uměleckých textů na stránkách odborných lingvistických časopisů tematicky vychází z připravované dizertační práce Jazyková a jazykovědná problematika a její reflexe v díle vybraných českých spisovatelů, která se soustředí na analýzu textů vybraných českých spisovatelů 19. a 20. století se zřetelem k jejich reflexi jazykových a jazykovědných problému a otázek. Konkrétně se jedná o tvorbu čtyř autorů – Jana Nerudy (1834 – 1891), Svatopluka Čecha (1848 – 1908), Karla Poláčka (1892 – 1945) a Karla Čapka (1890 – 1938), kteří byli vybráni z důvodu žánrové pestrosti a rozsáhlosti jejich díla a také publicistického zájmu o český jazyk a českou společnost, např. Čapkova Kritika slov, Poláčkův Žurnalistický slovník.

Cílem prezentace bude analýza dobových názorů na česky jazyk a jazykovědných otázek na stránkách odborných časopisů Naše řeč a Slovo a slovesnost s ohledem na jejich rozdílnou programovou koncepci. Zaměříme se na to, zda vůbec autoři (nelingvisté) měli potřebu na odborném fóru prezentovat své postoje k jazyku a jazykové kultuře a zda se objevila reakce na jejich lingvistické názory. Předmětem výzkumu budou tři tematické okruhy. První se zaměřuje na jiný než primárně jazykovědný přístup k literárním dílům, tzn. jak jsou umělecké texty reflektovány jinak než jako materiál jazykovědné analýzy, např. nelingvistické recenze literárních textů. Druhý okruh představuje příspěvky, které prezentují zájem o jazykové a jazykovědné názory spisovatelů. Poslední okruh se soustředí na autorské příspěvky spisovatelů, kteří vyjadřují své lingvistické názory. Dodatečně jsme se věnovali příspěvkům jazykovědců a reflexi jazykovědných otázek na stránkách literárněvědného časopisu Česká literatura, což umožňuje komplexní, tj. jazykovědný a literárněvědný pohled na zkoumané téma.

Klíčové slová: Česká literatura, jazykovědná problematika, jazykovědné časopisy, Naše řeč, reflexe českého jazyka, Slovo a slovesnost, umělecký text

Mgr. Agata Rupińska
Katedra českého jazyka
Filozofická fakulta
Ostravská univerzita v Ostrave
Realní 5, 701 03 Ostrava
rupinskaagata@gmail.com

Język polskich i słowackich blogów parentingowych

Natalia Shlikhutka

W XXI wieku już nikt nie ma wątpliwości, że piśmiennictwo przybrało zupełnie inną formę niż przedtem. Pisanie listów, wypełnianie formularzy urzędowych, sporządzanie notatek czy prowadzenie dzienników – wszystkie te czynności zostały w ostatnim czasie ocyfrowane.

Komputerowe piśmiennictwo powoli ale zdecydowanie zastępuje tradycyjne, czego przykładem mogą być chociażby papierowe listy czy dzienniki, które aktualnie są często postrzegane jako dzieła sztuki. Na zastępstwo korespondencji pisemnej przyszedł e-mail, otrzymywane przez nas w nieograniczonych ilościach każdego dnia, a papierowe dzienniki, pełniące funkcję diarystyczną, zastąpiły blogi internetowe.

Te specyficzne strony internetowe mogą być poświęcone różnym obszarom tematycznym, i być skierowane do różnych grup odbiorców docelowych. Blogi parentingowe, które są dziennikami internetowymi pisanymi przez rodziców i dla rodziców, stanowią stosunkowo nowy gatunek tekstów funkcjonujących w sieci, ponieważ zaczęły aktywnie rozwijać się mniej więcej na przestrzeni ostatnich 15 lat.

Celem artykułu pt. Język polskich i słowackich blogów parentingowych jest ogólna charakterystyka środków werbalnych i niewerbalnych używanych w tego typu tekstach. Praca zawiera szczegółowy opis cech charakterystycznych dla specyficznej i nowocześniejszej formy komunikacji internetowej, jaką jest blog.

W artykule została ponadto podjęta próba ulokowania blogu wśród innych gatunków mowy. Blog został zatem zaprezentowany jako gatunek hybrydowy, zmaćony, a także jako specyficzny sposób komunikacji z otoczeniem. W artykule przedstawiamy blog jako hybrydę języka mówionego i pisanego, a także jako istotną

część bardzo obszernego zjawiska, jakim jest komunikacja internetowa.

Z uwagi na słownictwo przeważające w analizowanych blogach, w artykule zostały zdefiniowane takie pojęcia, jak leksyka potoczna, leksyka nacechowana ekspresywnie, wyrazy slangowe, wulgaryzmy oraz inne typy nieoficjalnej odmiany języka, które często stanowią ważny element językowy blogów rodzicielskich.

Wyszczególnione typy wyrazów zostały sklasyfikowane pod względem nacechowania ekspresywnego, a wszystkie przedstawione typy zostały opatrzone przykładami w języku polskim i słowackim, wyekscerpowanymi z wybranych popularnych w Polsce i na Słowacji blogów rodzicielskich.

Wartości niniejszemu zagadnieniu dodaje sam materiał językowy pozyskany z blogów. Ograniczenie się do tematyki rodzicielskiej sprawiło, że analizie została poddana mało zbadana część języka Internetu – język matek, ojców, opiekunów małych dzieci. Dodatkowo oryginalności zagadnieniu dodaje środowisko, w którym powstają i funkcjonują badane teksty. Cyberprzestrzeń tworzy zupełnie nową przestrzeń językową, sprzyja kształtowaniu się nowych gatunków językowych, zjawisk, ale także pozwala na zwrócenie uwagi na od dawna istniejące w języku kwestie z zupełnie nowej perspektywy – przez pryzmat języka Internetu.

Dzięki przeprowadzonym badaniom udało się stworzyć kompleksową charakterystykę języka używanego w blogach parentingowych, co przyczyniło się do wzbogacenia stanu badań nad językiem polskiego i słowackiego Internetu.

Kľúčové slová: Blog, komunikacja internetowa, leksyka ekspresywna, język potoczny, gatunki internetowe

Mgr. Natalia Shlikhutka
Instytut Językoznawstwa
Wydział Humanistyczny
Uniwersytet Śląski w Katowicach
shlikhutka@gmail.com

Sociální sítě jako plnohodnotná součást vzdělávacího obsahu

Lukáš Smola

Příspěvek se věnuje jednomu ze současných segmentů mediální výchovy a mediálního vzdělávání, využití sociálních sítí ve výuce (především) mateřského jazyka, pozornost je upřena na Facebook a Instagram.

Mají sociální sítě ve výuce své místo? Autor textu na základě komunikačního pojetí výuky, po kterém se v oblasti didaktiky a lingvodidaktiky volá již řadu let, zdůvodňuje nutnost zařazování tématu do vyučovacího procesu, přičemž se opírá o vybrané české lingvistické a lingvodidaktické práce. Shrnuje konkrétní důvody, které dokládají, proč je vhodné, ba nutné sociální sítě do výuky zařazovat.

Kromě toho příspěvek předkládá analýzu vybraných vzdělávacích materiálů (učebnice mediální výchovy, vybrané řady učebnic českého jazyka a další vzdělávací materiály), v níž demonstuje, ve kterých materiálech se téma sociálních sítí objevuje a kolik prostoru jim je věnováno. V příspěvku dále autor pojednává o výzkumné sondě, jíž se snaží zjistit, jaké jsou postoje učitelů k zařazování vybraných dvou sociálních sítí do vzdělávacího procesu.

Klíčové slova: sociální sítě, Facebook, Instagram, mediální výchova, vyučování mediální výchovy

Mgr. Lukáš Smola
Katedra českého jazyka
Pedagogická fakulta
Univerzita Karlova
Magdalény Rettigové 4, 116 39 Praha 1
lukas.smola@seznam.cz

Ako si podrobiť (jazykový) svet?

Roman Soóky

Príspevok sa zaoberá problematikou nazerania na (jazykový) svet subjektom v zmysle jeho uchopovania a zároveň i pretvárania v duchu interpersonálneho prežívania významov sveta. Opierajú sa o evolučno-semiotický prístup ku komunikácií J. Dolníka, podľa ktorého človek ako bytosť vlastného druhu žije v (jazykovom) svete znakov, a tie mu umožňujú (po)rozumieť tomuto svetu, uchopujeme človeka v jeho hermeneutickej polohe k (nekonečnej) semióze významov sveta. Na pozadí procesu osvojovania si slovenského jazyka deťmi ilustrujeme utváranie a fungovanie interpretačnej kompetencie človeka. Poukazujeme nielen na ľudskú potrebu pomenúvania javov okolo seba (kognitívny aspekt interpretačnej kompetencie), a teda vymedzovania sa voči nim (sebaprojekčný aspekt interpretačnej kompetencie), ale aj na kladenie označovaných javov do vzájomných súvislostí v zmocňovanom sa (jazykovom) svete (paradigmatický vzťah). Už na úrovni jednoslovných výpovedí pritom možno pozorovať ambíciu dieťaťa kreovať syntagmy (syntagmatický vzťah), a tak lepšie odovzdať – odkomunikovať vlastné prežívanie významov komunikantovi (pragmatický aspekt interpretačnej kompetencie). Potenciál práce s materiálom, tvorený zaznamenanou interakciou dieťaťa s komunikantom v prirodzených podmienkach priamej rečovej činnosti, tkvie v zachytení interpersonálneho sprostredkúvania prežívaných významov percipovanej reality, v kontexte akomodačno-asimilačných procesov formovania si spoločného jazyka (v zmysle vzájomnej platformy či média) a v možnosti postihnúť bezprostredný moment zblížovania dvoch spôsobov subjektívne prežívaného (jazykového) sveta v ponímaní princípu kooperácie H. P. Gricea. V súvislosti uchopovania reálnych zvukových imitátov, fiktívnych ekvivalentov a imaginárnych ekvivalentov referenčných entít v mentálnej reprezentácii dieťaťa prežívaných v istom intencionálnom nastavení (napr. v podo-

be okazionalizmov) vzniká možnosť bližšieho pohľadu na fenomén interpretačnej kompetencie, ktorá stojí v pozadí takých mentálnych procesov, ako je identifikácia, percepcia, ale aj analógia či projekcia, čím sa dostávame do sféry jazykového inštrumentalizmu.

Kľúčové slová: interpretačná kompetencia, kognitívna semiotika, sémantika, jazykový inštrumentalizmus, okazionalizmy

Mgr. Roman Soóky
oddelenie sociálnej lingvistiky
Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV
Panská 26, 811 01 Bratislava
roman.sooky@juls.savba.sk

Autoevalvácia komunikačnej kompetencie

Slavomíra Stanková

Cieľom predkladaného príspevku Autoevalvácia komunikačnej kompetencie je reflexia metodologického uchopenia evalvácie komunikačnej kompetencie a popis a hodnotenie využit(eln)ých sociolingvistických metód použitých pri systematickom výskume zameranom na sebahodnotenie úrovne komunikačnej kompetencie vo vybranej sociálnej skupiny, ktorou sú pedagógovia slovenského jazyka a literatúry. Výskum je realizovaný v rámci autorkinej dizertačnej práce Komunikačná kompetencia a slovenské gramatika. Príspevok reflektuje, ktoré metódy sú vzhľadom na výskumný cieľ najvhodnejšie, reflektuje ich silné aj slabé stránky a má prispieť k lepšiemu metodologickému uchopeniu problematiky evalvácie komunikačnej kompetencie.

Komunikačná kompetencia je komplexný jav a jej hodnotenie je náročné, pretože treba identifikovať všetky faktory, ktoré vplyvajú na výslednú autoevalváciu konkrétneho respondenta. Pri definovaní komunikačnej kompetencie vychádzame najmä z prác J. Dolníka a J. Kořenského. Vychádzame taktiež z predpokladu, že rozvoj komunikačnej kompetencie u žiakov je podmienený úrovňou komunikačnej kompetencie pedagóga, resp. že úroveň komunikačnej (ne)kompetencie pedagóga má vplyv na rozvoj komunikačnej kompetencie u žiakov.

Cieľovou výskumnou skupinou sú učitelia slovenského jazyka na druhom stupni základných škôl a na stredných školách. V práci priblížime aj čiastkové výsledky aktuálne realizovaného výskumu, v ktorom sa zaoberáme tým, ako pedagógovia slovenského jazyka a literatúry hodnotia vlastnú komunikačnú kompetenciu a otázku sebazvedelávania a sebatréningu v oblasti pedagogickej komunikácie. Naša sonda by mala odhaliť koncepčné problémy, ktoré sú späté s rozvojom a hodnotením komunikačnej kompetencie.

Našou dlhodobou ambíciou je prispieť k lingvodidaktickému diskurzu o význame komunikačnej kompetencie pre (jazykové) vzdelávanie, reinterpretovať náhľad na tento pojem a prispieť k reflexiám o efektívnej kultivácii komunikačnej kompetencie.

Kľúčové slová: komunikačná kompetencia, autoevalvácia, metóda, pedagogická komunikácia

Mgr. Slavomíra Stanková
Katedra slovenského jazyka
Filozofická fakulta
Univerzita Komenského v Bratislave
Gondova 2, 811 02 Bratislava 1
slavomira.stankova@uniba.sk

K výskumu slovensko-nemeckých vzťahov v zrkadle cechových združení

Paulína Šmeringaiová

Slovensko-nemecké vzťahy z historického hľadiska aj dnes predstavujú do určitej miery neprebádanú oblasť. Archívy na území Slovenska uchovávajú početné doposiaľ nespracované rukopisné i tlačene pamiatky, ktoré nám poskytujú svedectvo o minulosti viacnárrodnostného Uhorska. V predložennom príspevku prinášame výsledky vyplývajúce a nadväzujúce na dizertačnú prácu s názvom Slovensko-nemecké vzťahy v 16. – 19. storočí (na materiáli cechovej dokumentácie). Paralelný dvojjazyčný (slovensko-nemecký) rukopisný materiál z oblasti cechových združení ponúka vhodnú platformu na priblíženie jazykovej a mimojazykovej reality spolunažívania a vzájomného pôsobenia slovanského a neslovanského elementu na území dnešného Slovenska. Materiálny základ, s ktorým pracujeme, tvoria písomné pramene právno-administratívneho charakteru, a síce cechové artikuly. Vydávané boli za účelom usmernenia a legálneho fungovania cechu, pričom zasahovali do viacerých sfér remeselného života. Nachádzame v nich jasne definované povinnosti a privilégia týkajúce sa všetkých členov tohto hierarchizovaného združenia. Na základe vernej transliterácie oboch jazykových modifikácií so zachovaním všetkých špecifík originálu a následného komparatívneho výskumu môžeme sledovať prípadné vzájomné jazykové vplyvy, dobové reálie a zrkadliacu sa každodennosť. Z historickej lexiky sa nám odкрývajú všeobecnejšie i špecifickejšie ladené okruhy ako napr. lexika spojená s mernými jednotkami, financiami, rôznymi funkciami súvisiacimi s cechovým a mestským životom. Zaujímavý moment predstavujú aj prešahy, ktoré nachádzame v súčasnom jazyku. Našu pozornosť zameriavame taktiež na skratky a skrátene formy zápisu, ktoré majú v rukopisných prameňoch svoje oprávnené miesto. Obojsmerné pôsobenie dvoch odlišných jazykov našlo v určitej forme kompro-

mis, ktorý sa snažíme deklarovať na vybraných príkladoch z transliterovaného textového korpusu.

Kľúčové slová: cechový systém, paralela, spolunažívanie, artikuly, lexéma

Mgr. Paulína Šmeringaiová, PhD.
Slavistický ústav Jána Stanislava SAV
Dúbravská cesta 9, 841 04 Bratislava
paulina.smeringaiova@savba.sk

Ľudová etymológia v slovenčine

Natália Švecová

Poznávanie sveta obklopujúceho človeka je od nepamäti najdôležitejšou činnosťou, ktorú ľudstvo vykonáva. Človek sa snaží rozumieť hmotnému, materiálnemu svetu, ale zároveň aj svetu abstraktnému. Spomedzi rôznych myšlienkových operácií, teórií a úvah o svete je zamýšľanie sa nad významom a pôvodom slov veľmi populárnou činnosťou. Takéto etymologizovanie je často nesprávne a v lingvistike je označované termínom ľudová etymológia. Rejzek (2009, s.1) ľudovú etymológiu vymedzuje ako „... podvedomú snahu spojovať slova s jinými známými slovy. Často je takéto spojenie v souladu se skutečným původem slova, jindy je ovšem taková etymologická asociace mylná. Projevit se může změnou podoby slova (v písmu či ve výslovnosti), změnou významu či se může odehrát pouze v povědomí mluvčího.“

Vzniku ľudových etymológií podliehajú domáce slová, ktoré sa deetymologizáciou dostali do „slabého postavenia“, resp. z centra lexikálneho systému na perifériu. Pravdepodobne ale najdôležitejším faktorom ovplyvňujúcim existenciu ľudových etymológií je preberanie cudzích slov do domáceho jazyka. Takéto slová okrem toho musia spĺňať niektoré ďalšie podmienky, akési vnútorné predpoklady či vzťahy, ktoré vznikajú medzi motivovaným slovom a novým, sekundárnym motivantom. Je to fonetická a sémantická súvislosť.

Cieľom príspevku je skúmať psychologické aspekty vzniku ľudových etymológií v slovenskom jazyku. Prezentované výsledky boli dosiahnuté prostredníctvom dotazníkového výskumu. Vo výskume rozlišujeme dve základné časti, minoritnú a majoritnú. V minoritnej časti sa venujeme všeobecnej znalosti etymológie slova v porovnaní s vytváraním ľudových etymológií a hľadaním súvzťažností medzi týmito javmi a vzdelaním respondentov. Majoritná časť nášho výskumu zodpovedá skúmaniu prevládajúcej aso-

ciatívnosti pri vytváraní ľudových etymológií, pričom v tejto časti práce rozlišujeme zvukovú a významovú asociatívnosť. Výsledky výskumnej činnosti značia, že kauzálny vzťah medzi vzdelaním respondentov a vytváraním ľudových etymológií neexistuje. Zároveň sme zistili, že vytváranie ľudových etymológií je z hľadiska psychologického aspektu najväčšmi ovplyvnené fonetickou motíváciou.

K práci zároveň prikladáme aj stručný slovníkový prehľad niektorých slov v slovenčine, ktorých formálna alebo významová stránka bola vplyvom ľudovej etymológie zmenená.

Literatúra:

REJZEK, Jiří: Lidová etymologie v češtině. Praha: Karolinum 2009. 146s. ISBN 978-8-02-461649-0.

Kľúčové slová: ľudová etymológia, zvuková asociatívnosť, významová asociatívnosť, vzdelanie, formálne zmeny, významové zmeny

Mgr. Natália Švecová
Katedra slovenského jazyka a literatúry
Filozofická fakulta
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Štefánikova 67, 949 74 Nitra
Slovenská republika
natalia.svecova2@ukf.sk

Slovosled v slovenskom posunkovom jazyku

Roman Vojtechovský

V našej, slovenskej spoločnosti žije jazyková a kultúrna menšina nepočujúcich, ktorá komunikuje slovenským posunkovým jazykom. Ich primárny jazyk – slovenský posunkový jazyk je prirodzeným jazykom komunity slovenských nepočujúcich. V posunkových jazykoch sa prejavujú viaceré odlišnosti od hovorených jazykov. Najvýraznejšou odlišnosťou je komunikačný kanál. Komunikácia v posunkovom jazyku sa realizuje vizuálno-motorickým kanálom. Rovnako významy v posunkovom jazyku sa prejavujú inými nositeľmi – manuálnymi a nemanuálnymi nositeľmi. Manuálne nositele významu sú tvary, pohyby, pozície a orientácie rúk, ktoré sú podľa určitých zákonitostí poskladané do základných lexikálnych jednotiek – posunkov. Posunkový jazyk nie je len inventárom lexikálnych jednotiek. Dôležitou súčasťou všetkých posunkových jazykov je i gramatika, ktorá nie je odvodená od hovorených jazykov. V posunkových jazykoch gramatické významy reprezentujú hlavne nemanuálne nositele významu – mimika, pohyby a pozície hlavy a hornej časti trupu.

Dôležitou súčasťou gramatiky všetkých jazykov je slovosled. V prípade posunkových jazykov ide o poradie posunkov vo vete. V slovenskom posunkovom jazyku sa však doposiaľ ne-realizoval výskum slovosledu. Dôležité je zdôrazniť, že slovosled v posunkovom jazyku sa nijako neodvodzuje od slovosledu príslušného hovoreného jazyka, v našom prípade slovenského jazyka. Táto oblasť gramatiky slovenského posunkového jazyka nebola u nás dosiaľ nijako popísaná. V našom príspevku sme sa sústredili na oblasť gramatiky a pokúsili sme sa opísať a definovať základné pravidlá pre poradie posunkov vo výpovedi. Ide o pilotný výskum.

Oblasť slovosledu v posunkovom jazyku je širšia, preto sme sa rozhodli zameriavať sa len na základnú vetnú štruktúru. Tvorí ju subjekt, predikát a objekt. Súčasťou tohto príspevku je i prezentácia

najčastejších použitých vetných konštrukcií v slovenskom posunkovom jazyku a vzorce vetných konštrukcií.

Kľúčové slová: slovenský posunkový jazyk, slovosled, základná vetná štruktúra, výskum

PaedDr. Bc. Roman Vojtechovský
Katedra slovenského jazyka a literatúry
Pedagogická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Priemyselná 4, 918 43 Trnava
roman.vojtechovsky@truni.sk

Jazykovo-štylistické a komunikačno-pragmatické aspekty vnútrojazykového prekladu (na príklade sonetov P. O. Hviezdoslava)

Vladimíra Vrajová

Vzťah formálno-výrazovej a ideovo-obsahovej zložky je podstatným faktorom v procese interpretácie básnického diela. Je zrejmé, že pochopenie umelecky stvárneného obsahu v jeho úplnosti nie je možné bez zohľadnenia formálnej stránky poetického textu a podobne analýza materiálnej realizácie lyrického artefaktu je bez dekódovania artikulovaného významu neúplná. Jazyková organizácia básnického textu sa tak stáva východiskom interpretačného procesu, ktorého završením je dekódovanie estetickej informácie. S tým súvisí skutočnosť, že text môže emocionálno-esteticky pôsobiť na čitateľa jednak svojím jazykovým uspojením a kompozičným usporiadaním, jednak svojou tematicko-motivickou štruktúrou – čiže skutočnosť, že formálna stránka textu je vzhľadom na obsah do istej miery samostatná (aj keď je ním determinovaná), resp. že na ploche poetického diela sú nositeľmi významu nielen obsahové, ale aj výrazové prostriedky. Integrujúcim elementom je v tomto prípade autor, ktorý usporadúva a hierarchizuje obsahové segmenty, t. j. konštruuje (estetickú) informáciu, ktorú následne kóduje v rovine jazykovej realizácie. Finálnu podobu komunikátu určuje okrem autorského zámeru aj literárny smer, tradícia, dobové a žánrové normy atď.

Témou konferenčného príspevku je vzťah formálno-výrazovej, ideovo-obsahovej a pragmatisko-komunikačnej zložky básnického textu pri jazykovo-štylistických úpravách a modifikáciách. Výskumnú vzorku tvorí osem originálnych sonetov P. O. Hviezdoslava, publikovaných v cykloch *Sonety* (1868), *Letorosty* (1886 – 1895) a *Stesky* (1903), a ich výrazovo (ale aj významovo) upravená verzia, ktorú publikoval Vojtech Mihálik (1974). Cieľom jazykovo-štylistic-

kého výskumu je analýza a interpretácia vzťahu medzi gramatickou, sémantickou, štylistickou a pragmatickou zložkou pôvodných a upravených zneliek. Naplnenie verbalizovaného cieľa predpokladá uplatnenie štruktúrno-funkčného (funkčná štylistika), komunikačno-pragmatického (interakčná štylistika) a translačného aspektu so zreteľom na znaky autorovho idiolektu, významovo-výrazové posuny, faktory nejazykovej proveniencie (autorská itnencia alebo perlokučný efekt) a podobne. Relevantný je aj fenomén básnickej licencie a jeho ne/uplatnenie pri vnútrojazykových prekladoch, ktoré obdobne súvisí s ambíciou prebásniť umelecké komunikáty – reflektujúce dobové literárne a jazykové normy – do čitateľsky prístupnejšieho jazyka, elidovaním funkčne použitých novotvarov, zjednodušením interpunkčného systému atď.

Kľúčové slová: P. O. Hviezdoslav, autorský jazyk, individuálny štýl, sonet, vnútrojazykový preklad, štylistika, pragmatika

PhDr. Vladimíra Vrajová
Katedra slovenského jazyka a komunikácie
Filozofická fakulta
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
Tajovského 51, 974 01 Banská Bystrica
vladimira.vrajova@umb.sk

Niekoľko poznámok k slovenskej autorskej rozprávke 1. polovice 20. storočia

Štefania Vyskočová

Primárnym cieľom príspevku je priblíženie problematiky vnímania a spracovania termínu autorská rozprávka s dôrazom na jej terminologické zaradenie v kontexte zahraničnej a slovenskej literárnej vedy, definovanie začiatkov, ako aj simplifikovaný obraz typologickosti slovenskej autorskej rozprávky v prvej polovici 20. storočia (do roku 1950). V druhej časti príspevku chceme načrtnuté poznámky podložiť komparáciou vybraných textov s dôrazom na spracovanie motívov odmeny a trestu v analyzovaných prameňoch.

Samotný termín autorská rozprávka, ktorý je pre tento príspevok kľúčový, nemá globálne zázemie. V slovenskej a českej literárnej vede sa (s dôrazom na elementárne kritérium – prítomnosť autorského subjektu) aplikuje dichotomické delenie na ľudové a umelé, autorské rozprávky (porov. T. Žilka, 1984; D. Mocná a J. Peterka, 2004), ale naša literárna veda už operuje aj triadickým členením, ktoré je v zahraničí funkčné a konotačne opodstatnené. Slovenská literárna veda aplikuje termín autorskej rozprávky od roku 1975, keď ním Z. Klátik (1975, s. 162) síce pomenoval novú rozprávku, ktorá „vzniká na základe folklórnej, ľudovej, „klasickej“ rozprávky ako jej modifikácia alebo variant,“ ale vo svojej publikácii nedefinoval počiatok ani genézu autorskej rozprávky na Slovensku.

Problematika zrodu autorskej rozprávky nie je dodnes spracovaná synteticky. Jedným z dôležitých impulzov, ktorý poukázal na potrebu vyplnenia tohto literárnohistorického vákuu, bol výskum G. Magalovej (2010, s. 18), ktorá potvrdzuje, že „prvé autorské práce nazvané „rozprávky“ (rozprávočky) v produkcii SSV nachádzame v roku 1900.“ A posteriori G. Magalová (2012, s. 36) o charaktere prvých autorských rozprávok na Slovensku konštatuje: „Iste nie je historicky nepravdivé tvrdiť, že súčasná autorská rozprávka má svojho historického predchodcu práve v didaktických rozpráv-

kach, ktoré v našich podmienkach zväčša naberali kresťansko-didaktický záber.“

Dôležitou súčasťou noetiky detského percipienta je pochopenie a stotožnenie sa s motívmi, ktoré text z obsahového aj významového hľadiska vytvárajú. So zreteľom na analyzované texty slovenských autorských rozprávok (porov. pramene príspevku) môžeme na osi prostredia primárne identifikovať motivickú líniu prírody. Navyše, motivické línie kontextu postáv sa stotožňovali najmä so zvieratami a ich personifikovanými životnými skúsenosťami (výnimku tvorili motívy kvapôčky u K. Royovej, motív dieťaťa u M. Rázusovej-Martákovej a trpasličí motív v tvorbe Ľ. Ondrejova), v ktorých sa akcentoval motív odmeny či trestu.

Stimulujúci motív odmeny využili vo svojich textoch všetci skúmaní autori. Môžeme charakterizovať dva typy uvedeného motívu: religiózny motív neba a profánny motív šťastia, spokojnosti v živote.

Motív trestu ako spravodlivej výchovnej odplaty za neposlušnosť môžeme v analyzovaných textoch identifikovať v troch typoch: výsmech, telesný trest a opustenosť, dokonca smrť.

Literatúra:

KLÁTIK, Z.: Slovo – kľúč k detstvu. Bratislava: Mladé letá 1975.

MAGALOVÁ, G.: Cesta rozprávky. Autorská rozprávka 1. polovice 20. storočia v Spolku svätého Vojtecha v Trnave. Trnava: SSV 2010. ISBN 978-80-7162-861-3.

MAGALOVÁ, G.: Aktuálne modifikácie rozprávok s kresťansko-didaktickou tendenciou. In: Bibiana, 2012, roč. 2, s. 36. Dostupné z WWW: http://www.bibiana.sk/sites/default/files/sites/default/files/digital_archive/rocnikxix_2_2012.pdf [cit. 2020-03-29].

Kľúčové slová: rozprávka, autorská rozprávka, motív, odmena, trest

Mgr. Štefania Vyskočová
Katedra slovenského jazyka a literatúry
Pedagogická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Priemyselná 4, 948 01 Trnava
stefania.vyskocova@tvu.sk

Ako vnímajú zahraniční študenti online výučbu slovenčiny ako cudzieho jazyka (prípadová štúdia)

Jana Výškrabková

V dôsledku mimoriadnej situácie súvisiacej s pandemiou COVID-19 sa aj výučba slovenčiny ako cudzieho jazyka presunula do online priestoru. Prezenčná, kontaktná výučba sa v krátkom čase zmenila na dištančnú, čo bola pre mnohých pedagógov aj študentov nová výzva.

Z tohto dôvodu sa dištančnou formou uskutočnil aj 56. ročník letnej školy slovenského jazyka a kultúry Studia Academica Slovaca (SAS) v termíne 3. – 14. augusta 2020. Na letnej škole sa zúčastnilo 77 študentov z 23 krajín sveta. Výučba prebiehala prostredníctvom MS Teams. Frekventanti letnej školy absolvovali každý pracovný deň 4 hodiny priamej výučby v skupinách podľa jazykovej úrovne od úplných začiatočníkov až po pokročilých. Okrem toho mali študenti možnosť zúčastniť sa na cykle prednášok, z toho dve boli aj pre začiatočníkov v anglickom jazyku.

S rozvojom nových technológií, vývojom rôznych programov, softvérov a aplikácií vzrastá aj atraktivita a dištančnej výučby, čo sa ešte viac zvýraznilo počas pandémie. Výučba jazyka v online prostredí si však vyžaduje špecifický prístup, preto je potrebný aj aplikovaný výskum v tejto oblasti.

Vzhľadom na to, že letná škola slovenského jazyka a kultúry SAS online formou bola pre mnohých účastníkov novou skúsenosťou, hoci mnohí už mali skúsenosť s dištančnou výučbou z letného semestra 2019/2020, vnímanie letnej školy z pohľadu študentov je pre nás výskumne zaujímavé. Základný zdroj dát predstavujú výstupy hodnotiaceho dotazníka, ktorý frekventanti vyplnili po skončení letnej školy. Z celkového počtu 77 participantov vyplnilo záverečný dotazník 41 študentov. Študenti odpovedali najskôr na

všeobecne koncipované otázky týkajúce sa letnej školy, hlavná časť dotazníka bola zameraná na výučbu v menších skupinách.

Cieľom príspevku je na základe analýzy výsledkov hodnotiaceho dotazníka reflektovať letnú školu SAS z pohľadu jej účastníkov – študentov. Na základe odpovedí študentov môžeme sledovať aj efektívnosť aktivít v dištančnej výučbe. A to následne dať do súvisu aj s teoretickými prácami, ktoré skúmajú výučbu jazykov prostredníctvom technológií.

Hlavné výskumné otázky, na ktoré v príspevku hľadáme odpoveď, sú teda nasledovné: Ako vnímali zahraniční študenti výučbu slovenčiny ako cudzieho jazyka počas online letnej školy slovenského jazyka a kultúry SAS? Ktoré typy aktivít študenti považujú za efektívne v rozvíjaní ich jazykovej a komunikačnej kompetencie?

Kľúčové slová: slovenčina ako cudzí jazyk, dištančné vzdelávanie, e-learning

Mgr. Jana Výškrabková
Studia Academica Slovaca – centrum
pre slovenčinu ako cudzí jazyk
Filozofická fakulta
Univerzita Komenského v Bratislave
Gondova 2, 811 02 Bratislava
vyskrabkova2@uniba.sk

Карнавализация в лексике современного русского и китайского языков

Liqun Yi

Карнавал, в самом начале, является весенним праздником в Италии, сопровождающимся уличными шествиями, маскарадом. Потом, он как народное гулянье-маскарад с танцами и играми популяризирует во Франции, Испании, Германии и Латинской Америке. Этот праздник напоминает русскую масленицу и китайский храмовой праздник. Несмотря на разницу между временем и местами проведения эти праздники в один голос говорят стремление к веселью. Следует отметить, что в современном русском и китайском языках происходит «подобный праздник»: в наши живые речи состоит красочный маскарад, где почти все гости (носители языка) блистают в разных костюмах: от древних царей и до модных хипстеров (носители языка употребляют в свой речь от архаизмов до модных заимствованных слов). Все они вместе веселятся и играют языком.

Известный филолог, теоретик культуры и искусства Михаил Бахтин впервые ознакомил теоретическое представление о концепции карнавала. В своей работе «Проблемы поэтики Достоевского» он выделяет суть карнавала как «инверсию двоичных противопоставлений»: королем объявляется шут, епископом – сквернослов и богохульник, верх становится низом, голова – задом и половыми органами. В эпоху Интернета пользователи сети получают гораздо больше возможности жить в втором виртуальном мире, где противопоставляет первый реальный мир и происходит бурная карнавализация (значительно активно используются модные слова). В статье анализируется понятие карнавализация в аспекте его теоретической и функциональной составляющей, сопоставляются такие факты как карнавализации и их

характеристики функционирования в современном русском и китайском языках. На основе теории карнавализации в статье углублен анализ функций языковой моды по М.М. Рипяхове (инновационная, регулятивная, психологическая, социальная, престижная, коммуникативная, экономическая, эстетическая функции).

Kľúčové slová: карнавализация, лексика, русский язык, китайский язык, модные слова

Liqun, Yi, graduate student
Lomonosov Moscow State University
yiliqun@mail.ru

Psycholingvistické aspekty využívania piesní pri učení slovenčiny ako cudzieho jazyka

Pavol Zlatovský

Pedagógovia často siahajú po rôznorodých didaktických materiáloch, ktoré majú ozvláštniť vyučovací proces. Jedným z takýchto materiálov sú nepochybne aj piesne. Poskytujú atraktívny spôsob ako študentovi alebo žiakovi sprostredkovať nielen cudzí jazyk, ale aj danú kultúru. Dá sa povedať, že každá pieseň v sebe nesie kultúrny kód a je na voľbe učiteľa, aby si zvolil, ktorý kultúrny aspekt chce študentom priblížiť. Môže ísť o piesne, v ktorých sa premietajú rôzne stereotypné, sociálne alebo historické témy. Tieto témy sa následne môžu využiť aj interkultúrne, keď sú študenti vedení k tomu, aby zistili, ako sa niektoré problémy zobrazované v piesňach odrážajú priamo v ich rodnej kultúre alebo piesňach.

Prostredníctvom piesní sa dajú študentom slovenčiny priblížiť aj suprasegmentálne javy jazyka. Uvedomujeme si, že skladby majú často svoju špecifickú melódiu, avšak napriek tomu sa môžu stať zaujímavou formou alebo vstupnou bránou k učeniu sa cudzieho jazyka. Keďže väčšina komunikácie sa odohráva ústnou formou, študent by mal mať napočúvanú jeho zvukovú podobu, aby sa dokázal vyjadrovať podobným spôsobom ako rodení hovoriaci. V príspevku sa poukazuje aj na skutočnosť, že ľahšie je porozumieť človeku, ktorý vie narábať s prízvukom, pauzami a melódiou cudzieho jazyka, aj keď nemá perfektne zvládnuté jeho pravidlá.

Je na voľbe lektora, aký typ piesne zvolí a s akým zámerom. Vždy by mal však vedieť, že čím bude skladba viac reflektovať život študentov a to, čo prežívajú, tým bude pre nich atraktívnejšia a v mysli sa im vytvorí viac asociácií. Dôležité je, aby preberané učivo bolo prepojené s reálnym životom. Vytváranie asociácií priamo súvisí s tvorbou neurónových spojení v mozgu a čím viac sa ich vytvorí, tým ťažšie sa zabúdajú naučené fakty. Práve poznatky o tom, ako funguje mozog, môžu byť vo vyučovacom procese veľ-

mi nápomocné. Napríklad už vieme, ktoré oblasti mozgu sú zodpovedné za produkciu reči. Obidve oblasti sú umiestnené v ľavej hemisfére, ale nemôžeme tvrdiť, že iba táto časť mozgu je určená na produkciu reči. V istej miere sa na nej zúčastňuje aj pravá hemisféra a poznaním toho, ako tieto dve časti mozgu fungujú, dokážeme docieľať to, aby sa vo vyučovacom procese podnecovali obidve. Tým sa dosiahne väčšia forma vnímania a pozornosti. Na tento účel sa celkom jednoducho dajú využiť piesne, ktoré poskytujú nielen jazykový materiál (ľavá hemisféra), ale sprostredkujú aj emócie, zážitky a obrazné pomenovania, ktoré spracúva prevažne pravá hemisféra. Žiaci sú rôzni a každý z nich má dominantnú inú hemisféru. Niekomu sa ľahšie učí jazyk cez poznávanie pravidiel a jeho systému, iný k nemu pristupuje skôr intuitívne cez to, čo sám zažil.

Snahou každého pedagóga by predsa nemalo byť len odovzdávanie nových poznatkov jasne a zrozumiteľne, ale aj takým spôsobom, aby sa u študentov zvyšovalo nadšenie z cudzieho jazyka a motivácia na samoštúdium. Na dosiahnutie tohto cieľa, hoci je náročný, poskytujú piesne vhodnú bázu. Každá populárna skladba v sebe nesie opakujúce sa prvky, prostredníctvom ktorých poslucháča skladba zaujme a ktoré sa mu majú dostať do podvedomia. Jazyk piesne tak môže uviaznuť v mysli študenta a vybaviť sa mu aj mimo školského prostredia. Tak sa študentovi celkom nenápadne môže v hlave zafixovať slovné spojenie, nové slovíčka alebo frázy, ktoré odznievajú napríklad v refréne. Správne zvolenou piesňou dokáže učiteľ navodiť atmosféru na hodine a v kombinácii s vhodne zostavenými cvičeniami plne aktivizuje mozog študenta a jeho schopnosť sústrediť sa. Spomenuté poznatky a pozitívne aspekty piesní budeme v príspevku demonštrovať aj na vybraných skladbách slovenských interpretov.

Kľúčové slová: psycholingvistika, pieseň, slovenčina ako cudzí jazyk, slovenský jazyk

Mgr. Pavol Zlatovský
Studia Academica Slovaca –
centrum pre slovenčinu ako cudzí jazyk
Filozofická fakulta
Univerzita Komenského v Bratislave
Gondova 2, 811 02 Bratislava 1
zlatovsky1@uniba.sk

Poznámky k pravopisu čiarky

Marek Mikušiak

Súčasný slovenský pravopis čiarky predstavuje pomerne komplikovanú sústavu pravopisných pravidiel, ktorá sa z pohľadu bežného používateľa Pravidiel slovenského pravopisu (2013) javí (alebo môže javiť) ako čiastočne problematická. Vo všeobecnosti možno v tejto súvislosti hovoriť o troch typoch problémov: 1. zložitosť na úrovni systému pravopisných pravidiel; 2. zložitosť na úrovni vysvetlení pravopisných pravidiel; 3. nejasnosti späté s aplikáciou pravopisných pravidiel. Na úrovni systému pravopisných pravidiel môžeme identifikovať ako problematické napríklad normy späté s vyčleňovaním závislej vety v rámci nepravého priradovania, prechodníkových konštrukcií, konštrukcií uvedených rektifikačnými výrazmi a vedľajších viet v súvetiach typu $H \text{ a } V \rightarrow H$. Na úrovni vysvetlení pravopisných pravidiel môžeme identifikovať ako problém zložitosť vyplývajúca jednak zo špecifikácie pravidiel pre každý typ viacnásobného vetného člena osobitne, jednak zo špecifikácie pravidiel so zreteľom na rozlíšenie vetných a nevetných konštrukcií; ako problém sa však v súčasnosti javí aj použitá lingvistická terminológia. Čo sa týka nejasností spätých s aplikáciou pravopisných pravidiel, za hlavné problémy môžeme pokladať voliteľnosť (Sľúbil a neprišiel./Sľúbil, a neprišiel.), neúplný zoznam viacslovných spojkových výrazov a nejasné chápanie nepravých priradení (rozhoduje spojkový výraz vs. rozhoduje sémantika). Uvedená schéma pravopisných problémov vznikla v súvislosti s riešením projektu *KEGA 002TTU 4/2018 Jazyk a komunikačná kompetencia* a jej adekvátnosť do veľkej miery potvrdzuje aj prieskum realizovaný na vzorke 108 respondentov (učitelia slovenského jazyka, redaktori, prekladatelia), ktorí na spomenuté problémy narážajú v praxi. Pravdaže, uvedený zoznam pravopisných problémov nie je úplný, cieľom jeho prezentácie je však predovšetkým podnietiť diskusiu o možnej reforme pravopisu čiarky v spisovnej slovenčine. Hoci sú

v tejto súvislosti mnohí ľudia skeptickí, reforma pravopisu čiarky je určite možná. Reformné úsilie však musí rešpektovať princíp pravopisnej kontinuity (tradície), musí byť systematické a presvedčivo zdôvodnené.

Kľúčové slová: čiarka, slovenská ortografia, pravopis čiarky, nepravá parataxa, reforma pravopisu

Mgr. Marek Mikušiak, PhD.
Katedra slovenského jazyka a literatúry
Pedagogická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Priemyselná 4, 918 43 Trnava
marek.mikusiak@truni.sk

VARIA XXIX

**Zborník abstraktov
z XXIX. Kolokvia mladých jazykovedcov
(Trnava 25. – 27. 11. 2020)**

**Editori:
Juraj Hladký, Andrej Závodný**

Zodpovedný redaktor Jozef Molitor
Grafická úprava a zalomenie Jana Janíková
Obálka Marek Petržalka

Pre Pedagogickú fakultu Trnavskej univerzity v Trnave
vydalo vydavateľstvo TYPUS UNIVERSITATIS TYRNAVIENSIS,
spoločné pracovisko Trnavskej univerzity
a VEDY, vydavateľstva Slovenskej akadémie vied, ako 321. publikáciu.
Vytlačila VEDA, vydavateľstvo SAV.

ISBN 978-80-568-0291-5